

270.
P. Behrsina
No Rigas

Handwritten: *Handwritten*
lihdš Taschkentai.

Handwritten: *Handwritten*
Belojuma apraksts.

no

apafšhoŕizeera P. Bernarda.

Handwritten: *Handwritten*
Tasch. Rikliku Liiikou
Bramstukou
166 459

Rigâ, 1900.

P. Behrsina grâmatu pārdotavas apgâhdibâ,
Suworowa celâ Nr. 22. | Tchrbatas celâ Nr. 14.

5

EA. A-17772

No Rigas lihds Tashkentai.

Num.
270.

Zelojuma apraksts

no

apafschofizeera **P. Bernarda.**

Ташкентский книжный магазин

Rigâ, 1900.

Издаётся П. Вейсманом, Суворова елâ Nr. 22.

Дозволено цензурою. Рига, 27 марта 1900 г.

Tartu Ülikooli Raamatukogu

2028 46271

Его Благородію

Поручику

**ВАЛЕРІАНУ ЕРОФЕЕВИЧУ
БЪЛОЛИПЕЦКОМУ**

на память

отъ автора.

Pahr Melno jühru. *)

Dsintene jau bija tschetri tuhstoschi werstu aif muguras... Melnās juhras krašta malā domīgi noluhkojos nemeerigōs juhras wilnōs, kurōs lehni schuhpojās twaikonis „Св. Николаѣ“, ar kuru man bij no Ddesas jaaisbrauz. Pirmo reij es biju tif taflu no tehwiņas, pirmo reij luhkojos nepahrredsamā juhrā. Wilni bej miteschanās atsitās pret kraštu un fashchihda baltās putās. Laiks bij miglains un nemeerigs. Sirdi ar bij nemeerigi, dodotees tahlā sweschumā, preti nesinamai nahkotnei. Wehl nebiju ne puszela nobrauzis, wehl bij japahrbrauz diwas juhras. Mans zela mehrkis bij — Turkestana.

Luhk, atskaneja pehdejais signals, twaikona rati sahka schfelt uhdeni baltās putās un mehš sahkam no eesahkuma lehni, bet tad ahtraf un ahtraf attahlinatees no Ddesas. Weenā azumirkli wiš apluša, kà nomiris. Nedsirdejām wairs pilsehtas trofchna, ratu dahrdeschanas un walodu skanas. Wiš, wiš tas apluša, it kà fajusdams aibbraufchanas azumirkla swarigumu. Wehl masu gabalim, un tad Ddesas krašti issudis muhsu azim. Daudsi, warbuht pirmo reij atrafdamees uf juhras, ruhpiģi raugās pehz preefchmeta, kur nogreest sawu sinkahriģo skateenu, bet brihwā juhrā neredš neka zita, kà uhdeni un debesi. No daubseem es dsirdeju, ka neaprakstamas juhtas pahrnemot zilweku pirmo reij atrodotees uf juhras un pats fajutu, kà firds, sekodama prahta eedomām, sahka pukstet daudš ahtraf. No krašta malas sweschas rokas wehl wihzinaja kabatas drahninas un zepures, wehl zif nezif wareja iifschirt zilwekus... Ardeewu, Ddesa! Ardeewu ari no behrnu deenam mihlā, tahlā dsintene!

Kad beigās krašts pasuda iģ azim, es sahku apluhkot fugi un lihdsbrauzejus. „Kur juhs brauzat? Waj pirmo reij esat uf juhras?“ tā dsird weens otru jautajam. Wiš schee zilweki, kuri stundu atpakał dsihwoja tikai preefch sewis, domaja tikai par sawām personigām inte-

*) Talab ka laftajeem apgabals no Rigas lihds Melno jühru nebuhs sewischi sweschš, tad par scha apgabala semi un laudim neko neteifschu, bet eesahfichu aprakstu ar zetojumu pahr Melno jühru.

refem, tagad bauda weenu dsihwi un weenas domas. Wiši wixi nu uftizas juhvas wilnu kļēpti, pilnigi ņajuhtas wixu warā un ņhi wara tuwina un ņaweeno ņweņņus zilwekus kā brahkus.

Uš kuga ir ņewiņņi daudņ kareimju. Tur wezs, ņirms palkawneeks brauz uš Kaukaņiju, tur kapteins atgreesņas uš Taņņkentu... ņauns ofizeers taiņās nonemt fotografiju, par peemixu patihņamam zetojumam. Pirmo reiņ uš juhvas, jau labi tahlu no ņemes, ņajutu, ziņ tihrs un ņwaigs te gaiņs. Juhvas wilni lehni ņchuhpoja muhņu twaikoni. Deena jau beidņās. Wakara kreņhla pahrlaidās pahr juhru. Saule, kā milņiga, uguniga ripa nogrima wilnās. Swaigā wakara wehņina wilinat wilina katru uš kuga wirņas eelpot pilnu kruhti maigā deenwidus gaiņa. Tahlu no ņemes ņhe walbija patihņama, jautra dsihwe. Tur nodedņis muņikants, ar kailām, bronņa lihdsigām kruhtim, beeseem melneem mateem un dedņigām deenwidneeka azim, pahrfahrees par kuga malu, puņņh fleiti, tur ņahds pusduzis grufinu uņwelk ņehri: „Въ полдневный жаръ, въ долинь Дагестана...“ Pee ņkaidrās deenwidus debesņs jau parahbijās mehneņis, ņdrabodams juhvas wilnus ar ņawu fantaņiņko, burwigo gaiņmu. ņgi es luhkojos, kā ņpehlejās ņchee Melnās juhvas wilni, pahrdomadams tuhņstofņas domas. Grufini jau eetinās ņawās ņprogainās burkās un likās pee meera. Uš kuga wirņas palika retakņ. Tomehr leela dala ņnauda tepat, tihrā gaiņā, apnehmuņchees pawadit uš kuga wirņas wiņu nakti. Es ari apņehru ap plezeem ņawu peleko kareimja mehteli un no juhvas mahmutas wilneem eesuhpots, eemigu ņaldā, zeta meegā...

Nahņamā rihtā, apņahjotees Cipatorijas oņtā, muhs apņweiza Krimas deenwidus jaukais kraņts. Braukdami zaur Sewastopoli, ņaltu, ņeodoņiju un Kertņchu un pakawedamees katrā pa pahra ņtundam, warejām pawirņchi apluhņot Deenwidus = Kreewijas eewehrojamaņos jaukumus. Sewiņchu wehribu pelna ņalta, ar ņawu bagato deenwidus ņalumu, tihrām eelam un neparaņti ņwaigo, weņeligo klimatu. Kertņchā, pehdejā Krimas oņtā, atwadijamees ar ņcho Deewa ņwehtito ņemes ņuhriti, ņagatawodamees uņnemt jaunus eespaidus Kaukaņijas pilņehtās un kalnās.

Gar Kaukaņijas wakara kraņtu.

Beidņamā laikā Kreewija ņahņ wairak wehribas peegreest Kaukaņijas wakara kraņteem. Wiņur teek runats, kā ņchāi bagatā ņemē eewest wairak dsihwibas. Un luhņ, gar ņcho paņchu Kaukaņijas kraņtu man ņchoreiņ bij

jabrauz, bij pirmo reis jareds Kaukasija. Laika gan bij mas un mani no-
wehrojumi buhs deesgan aprobeschoti, bet tomehr, kas bij redsams, to redseju.

Jau no fuga wirsas usluhkojot kraštu bij japahrleezinas, ka buhs
jaepasihstas ar bagatu, apbrihnojami krahščnu semi. Katra dabas mih-
letaja frds, tuvojotees Kaukasijai, pufstès šawadi. Sahkot no Nowo-
rosijskas, tahlu welkas beesi muhšča mešči. Rugis dodas teem ahtri
garam, weenumehr wairak us deenwideem; azim atweras jauni šlati.
Nemanot frds pildas ar ušbudinošču preeku, mehle atteizas isteift juhtas
wahrds, azis uštraukti maldas pa juhru, pa krassteem, it kà baididamàs
islaist neaplukotot kaut weenu šlatu no burwigàs ponoramas. Zif jauka
tu, nepahrredsamà, muhščam teišmainà un dšejas pilnà juhra ar tikko
šarešamu baltu punktu — juhras wehja išbalinato sehgeļi tahlajà,
gaišči filà uhdens tukšneši! Zif šlaweni Kaukasijas krašti, ar šaweem
nepeeejameem kalneem, besdibina grawam un ašam! Wezàs preedes,
reeštu koki, milšigeē ošoli us šahwàs kraujas malas un mešchs, mešchs,
beš gala, beš robesčas, steepdamees augstu un tahlu pa kalneem, lihds
pat padebescheem... Bet luhk — noejoschàs šaules šahrtota parahdas
pirmà, ledainà kalnu wiršotne. Nešawaldama ašara lauščas iš azim,
redšot ščo daiķumu no daiķumeem, ščo deewiško dšēju semes wiršū.

Kur ween tik apstahjamees pee krašta, es šteidsos kalnòs, kaut us
masu laizinu aplukot apkahrtņi, eelpot brihwo Kaukasijas kalnu gaišu.
Mešču widū šhur tur atrodas iširšti laukumi, apkahrt redšami šrahd-
neeku pulzini un šhur tur pazekas ugunškura duhmi. Bet šchahi ap-
šrahdati semes stuhrišči wehl pilnigi pašuhd milšigà, besgaligà meščà,
kuršč eesahkas no paščas juhmalas un welkas tahlu, semē eekščà, pa-
zeldamees augštat un augštat un beigàs šaweenodamees padebeschòs ar
šneegaino wiršotni.

Neeraduščam zilwekam ir drihš janoguršt, štaigajot Kaukasijas
kalnòs. Daščreis ir jalehž no atmena us atmens pa kalnu upju štrau-
jeem wilneem, jarahpjas ar dšihwibas breešmam šahwà gludà klinti, ja-
leen zaur beeseem, ašeem un šihgaineem augeem, kuri kà štriki wijas ap
kokeem un krahmeem. Šturu koku Seemelu-Kaukasijas wakara pušē ir
mas, bet šastopami wairak tikai lapu koku mešči. Te aug ošoli, ošči,
Greeķijas lašdi u. z. Ošoli šastopami lihds 10 arščinam apkahrtmehrà.
Augštat aug šastani, ar ehđameem augleem, šamščita un šarkanais koks.
Kruhmu ir wišai mas. Winu weetà daščreis leelà mehrà aug šihgains,
ehrkščškins augs, kuršč ir nezaurejams neween zilwekam, bet pat medi-
neeka šunim.

Reeksti, kastani, sibles, mescha augli un daschadas ogas mehtajas meschâ bej kahdas usfraudsibas. Wehl tagad, septembra beigâs, te fastopams daudsums ſwaigu augļu. Tâ tad ir ari itin dabigi, ka mescha zuhku, stirnu, lahtſchu un zitu ſwehru te ir pahrpilniba. Wispahrigi ſâkot Kaukafija ir medineeku paradise.

Pirmâ Kaukafijas pilsehta, kurâ peestahjamees, bij Noworosijſka. Wina ſtahw pašchâ juhbras malâ. Te redsejam zelam jaunus namus, noliktawas, fantorus. Wisas malas peeſrautas ar buhwmaterialu. Tâ tad war redset, ka Noworosijſkas ihstâ wehrtiba peeder wehl nahkotnei.

Ustahjot Noworosijſku, ilgi wehl noluhkojos tai paka, lihds wairs nebij tahluma dehl nefas isschirams. Krasts, kurfch wehl weenumehr bij redsams kreisâ pusê, ſahka rahdit ſawadu bildi. Wairak ſtundas no weetas jau redsejam tikai failas klintis. Saweem aseem galeem winas tahlu eesteeptas juh râ, draudedamas laiwinai jeb fugim neisbehamu pašuchanu, ja tikai eedroschinatos winam tuwotees. Kâ gan te wareja nowehrot un usgluhnet pahrgalwigo konterbandneeku laiwas, kurâs ſenajôs Kaukafijas nemeerigôs laikôs peegahdaja ſcherkeſeem pulweri un patronas? Kur tikai peeejams krasts un zil nezil ſakuma, tur ari redsamas eedsihwotaju nometnes. Bet fugi reti kad peestahjas ſchais weentuligôs stubrôs. Wini ismet enkurus juh râ, bet no krasta peenahl laiwinas usnemt un nodot pašascheerus, gaididamas fuga kâ debesu mannas, kurfch eedsihwotajem atwed nedekam nedabuto pastu u. t. Wafarâ wehl fugi nostahjas beeschat, bet ſeemâ, kad stipree wilni trauzê juh râ ismest enkuru, tas noteek loti reti. Un ſchis ir weens no teem apstahkleem, kurfch kawê Melnâs juhbras austruma krasta kolonizaziju.

Keisara Nikolaja laikôs, kad muhfu waldbai bij jaapfargâ nepadewigo kaukaseeschu ſatikme ar turkeem un angļu agenteem, ſcho weentuligo nomaku ſtahwoflis bij breeſnigs. Breeſmu brihdî newareja ne tik ween laikâ peesteigtees palihgâ, bet pat dabut ſinas par draudoshâm breeſmam, tâ ka nelaimigo garnisonu wareja pawisam isnihzinat, bej ka kahds tam laikâ waretu ſneegt palihgu.

Taisni weenai tahdai eewehrojamai weetai, Michaila zeetoknim, bij jabrauz garam. Trihsdesmitajôs gadôs ſchejeenes garnisons pastahweja no weenas rotas, kad usreis dabuja ſinat, ka 10,000 eenaidneeku tuwojotees gar krasta malu, lai pa weenam isnihzinatu kreewu apzeetinumus. Garnisona preeſchneeks, greekis Siko, ſapulzeja ſawus apatschneekus un pašinoja par neisbehamo nahwi, usmudinadams, labak wiseem nomirt, nekâ krist ſcherkeſu rokâs. Tad isnahza is frontes apatschfareims

Ōšpows un augšfirdīgi apnehmās ussprahdsinat pulwera pagrabu, lai lihds ar maso garnisonu mirtu ari eenaidneeks. Kad tšherkesi eebruka apzeetinajumā, masais apfargataju pulzinsch šapulzejās ap pulwera pagrabu un Ōšpows ašbedsinaja to. Notika sprahdseens un isnihzinaja tā garnisonu, kā ari tšherkesus.

Mij kalnu spraugam zilweku dšihwokli tikko šaredsami. No tureenes dodas eedšihwotaji us krašta malu un šawās masās laiwinās steidsas preti fugim. Šhe fastopamas tikai austrunneeku šisionomijas un apgehrbi — tee laikam bij Mas-Asijas greeki. Ari pee mums, us palubas, bij daudz tahdu subjektu. Lihds pašchai Batumai zita nefa neredsejam laiwinās, kā armenus un greekus. No kasakeem, tšherkesecem un kreweem ne wehsts... Senlaitu Kaukasijas administracija ar wišcem špeheem zentās apmetinat Melnās juhras peekrašti ar deenwidus eedšihwotajeem. Agronomu Hatšowu šuhtija ispehtit Kaukasijas kraštu nometinashanas jautajeenu un beigās nahza pee tās pahrleezibas, ka no kreewu kolonistēm te nebuhs nekahda labuma, jo dahrsu, wišna un tabakas kultura war pilnigi felt tikai armenu, greeku un wispahri deenwidneeku rokās. Hatšowam tad ari usdewa nometinat apgabalu tikai ar deenwidneekeem, kuru rokās ari wehl tagad šahw Kaukasijas peekrašte.

Šr taisni japreezajas par šcho deenwidus behrnu graziju. Mahšfliigi aptinis šawu šarkanu šestu ar waramihšnes krašfainu šihda banti, šawōs ščaurōs biššchu štilbōs, kuri augštaš top plataki un plataki, lihds beigās nokarās kā maiši, walejās, bronsam lihdsigās kruhtis, wini drošchi šahw masajās laiwinās, nelikdamees ne šinot, ka to šwaida juhras wilni kā reekstu tšchaumalu; pa kugu borteem wini štaigā kā pa eelu, peelahdē šawu laiwinu ar muzam, pakam un zitu lahdiu un tad atkal dodas atpakaš us krašta, te augstu pazeldamees, te atkal eeslihdedami wilnu dšikumā. Wini pilnigi besbehdigi. Tanis pašchās tšchaumalās -- laiwinās tee došees pa peeždesnit werschu ščaubigajā juhrā guhštit delšinus un ismešt tihklus.

Delšini gandrihš wišu zeku, bes miteschanas, kuhleneem ween metās ap kugi. Dašchreis tee iššchaujās augstu gaišā, kā putni. Šeelakee un šmagakee welās šem uhdens, kugim papreešchu, kā melni riteni.

Tahlaš šawu wehribu peegreesu palubas publikai, kura šahweja ar elkoneem us borta atšpeedušeēs, raudšidamees ar šinkahribu, kad peekraštees laiwina. Weseli bari kreewu šemneeku — ašgahjeju atšahja kugi, pahreedami laiwinās. Bij ašgrahbjošchi redšet, kā wiši šchee nogurušchee širmgalwi un širmgalwes ašneša šweschumā pehdejo dšimtenes

femes ņaujīnu noneņfatās wiņņēs, ņā weenteeņīgee, baltmatainee jaunekli, kuri ņawā muņņhā wairaf neņa nebij redņejufņhi, ņā rudņu tihrumu un ņato ņtepi, ar ņahgeem aiņ muguras, zirweem aiņ joņtas, ņaineem aiņ plezeem, ņņee maņee behrni, kuri bailigi ņerņtījās pee mahtes bruntņņeem, ņā wiņi wiņi tiņ nedroņhi, ņā aitas, noņahpa pa trepem laiwinās, raubņidamees uņ juhru ar bailem. Lufņ, wiņi jau noņeņņtas laiwinās, ņā ņatram gadas, gandriņi weens uņ otra, uņturedami pilniigu kreemu ņemneeku weenteeņību. Tad, pagreeņufņeēs wehl reiņ uņ dņimtenes puņi, tee pahrmēt kruņtu un, nopuhtufņeēs, atwadās uņ wiņu muņņņu no winās. Tahlat toņ jau pahrnem domas par jauno ņemi, wiņi iņņtinki ņajuht, ņa tur wairs nebuhs pehz wiņu paradumeem, pehz wiņu pareiņtīzīgās tīzības, ņeme wairs nebuhs ta, darbs, dņihwe, neņas wairs tas, ņas lihdņi ņhim biņis. Tur wairs newilnos tee nepahrredņamee rudņu lauņi, neatņkanēs wairs tas ņahdņņas baņuizas ņwans, newilņeēs pa paņihņtamo zeku wairs tee wehrņņu bari, iņņihņņtoņņhōs ratōs...

Jr jabrihnojas par Kaukaņijas kraņtu reto apdņihwoņņanu. Daņņ-reiņ brauz weņelām ņtundam un nekur neredņi ne maņafās ņihmes no zilweku dņihwoņkeem. ņņee wiņa ir tiņ pilnīgi, bet truņhņi tiņai zilweka, ņaimneeka, ņas walditu tās wehl neiņņinatās, ņlepenās mantas, kuras ņlehpjas ņirmās Kaukaņijas ņlehpī. Wairaf gadu ņimteni jau ir pagahjuņhi, ņamehr Kaukaņiju wehņtūre aiņņņahruņi, bet lihdņi ņhim laiņam zilweki te miht tiņai retōs ņemes ņtubrōs, upju eetekās, un tepat wehl ņlimo ar drudņi un mirņt. Wezā Kaukaņija ir gruhtī pahrwarama. Tagad wiņmaņafais war apmeerinatees ar to, ņa zelojumi pa Kaukaņiju naw wairs ņaweenoti ar tām breeņmam, ņā agraf. Wezōs laiņōs wiņa Kaukaņijas peeņraņte biņ iņņis laupitaju pereklis. Frantņņu zelotajs ņhardens, 17. gadu ņimteni braukdams pa to paņņu juhras zeku, pa kuru mehs tagad brauzām, rakņta ņņahdi:

„Kugi, ņas brauz no ņeodoņijas uņ Mingreliju, wairaf weetās pee Kaukaņijas kraņta iņmet enkurus. Tur wiņi ņahw weenu jeb diwas deenas un ņņai laiņā kraņtu apņtabņi puņkaili, aņins ņahriģi laupitaji, kuri puhtleem ween ņteidsas iņ ņalneem. Ar iņņerkeņeem ir jatirgojas un jaņarunajas tiņai ar ņlinti roņā. Ja ņahdam no kuga laudim jaiņeet uņ kraņta, no iņņerkeņeem teeņ ņemti par ņatru kuga zilweku 3 zilweki ņihlam. Prezes teeņ iņmainitas ar wiņadās ņahrtas wehrgeem, medu, waņkeem, ņņakaku ahdam u. t. t. Mainu iņdara ņņahdā ņahrtā: kuga barka peebrauz kraņta

tuwumâ. Wiſi peebrauzeji ir apbrunoti. Iſſahpſchanas weetâ atlauj peeeet tikai tik daudj tſherkeſeem, zik ir peebrauzeju. Ja tomehr tſherkeſu ſalaſas wairaf, barfa bej kaweſchanâs dodas atpaſaf.“

Wiſu laiku newareju ſawu azu nowehrſt no burwigâs bildes. Lee-lais waſaras karſtums bij beidſees; peleti mahſoni rehgojâs zaur robai-neem kalnu galeem. Lai kugis ſkreetu zik ahtri gribedams, tomehr tas neſad neiſbehgtu no ſcheem nepahrſkatameem, ſneegaineem miſſcheem. Nekur Kaukaſija neiſleekas tik warena, kâ ſche, kur juhras wilni muhſcham ſkalo melnâs, zeetâs kalnu ſeenas, iſrobodami zitur ſemi ar daſchadeem lihſkumeem, bet ſche neſpehzigu atdurdamees pret plato Kaukaſijas granita kruhti . . .

Pa gabalu noraugotees leekâs, ka tur neſahrtibâ, weena uſ otras, no kaſdas ſpehzigas roſas ir ſaſwaiditas piramidâs, ſobainas pilis, kaili klinku ſagi, kaſ wiſs zenſchas pazeltees weens par otru augſtaf, it kâ ſaſenſdamees, lai iſfluhtu ij ſcha apſpeeſtâ chaofa ſen gaiditâ brihwibâ.

Kaukaſija no kuga wirſas redſama rudena ſaules gaiſmâ ar wiſam ſawam gadu tuhſtoſcheem wezâ ſeja grumbam, ar dſitâm kalnu plaiſmu ehnam, ar apſchilbinofchâm ſneega zepurem, ar ſawu muhſchigo ſeemu padebeſchu augſtajôs kalnôs, — nekuftoſcha, paſtahwiga gadu tuhſtoſchôs un tomehr tik dſihwa, tik jauna!

Bijâm peebraukſchi Abchaſijas kraſtam. Uygabalu apdſihwo ab-chaſi. Kaut gan daſchi no wineem jau ſen pareiſtizigi, tomehr leelafâ daſa wehl ir muhameda tizigi. Abchaſa bij neatminamôs, wezôs laikôs reiſ křiſtiga ſeme. Apuſtuls Andrejs, ſludinadams ewangeliumu pa ſkitu tuſſneſcheem, apmekleja ari Kaukaſijas waſara kraſtu, nozirta Abchaſijas, Mingrelijas un Dſchigetijas kalnôs ſwehtos deemu ofolus un ſakta ſlu-dinat aſiſs kaſrigeem kalnu eedſihwotajeem, kaſ toreis wehl bij paſihſtami kâ zilweku ehdaji, Kriſtus mihleſtibas un meera mahzibu. Winſch te uſ ilgu laiku atſtahja ſawu lihdszetotaju, apuſtuli Eihmani, kurſch ari beidſa ſawu dſihwibu Abchaſijas eelejâs, eedeſhtijis aſminainâs meſchonu ſirdis pirmo křiſtigâs tizibas ſehflu. Senâ greeku pilſehta Nikopſija, kura atrodas 20 werſtis no Suchuma, laikam bij apuſtula eefahkto mah-zibu kaps. Bizanzes keiſaru laikâ, kuri wehlaſ eekaroja Kaukaſijas un Krimas kraſtus, ſewiſchki Juſtiana Seelâ waldivas laikâ, Abchaſijâ wahji ſpulgoſchâs křiſtigâs tizibas leeſmina uſleeſmoja no jauna un apgaiſmoja gandrihſ wiſu ſemi.

XI. gadu ſimteni, abchaſu — gruſinu zara Dawida-Utjaunotaja laikâ wiſs Abchaſijas tuſſneſchainais kraſts bij pilns ſeedoſchas dſihwibas,

wisur bij klosteri un deewnami. Bet turku uswara XV. gadu simteni Abchafijas kristigajem dema breesmigu spehreenu. Sem paschu un imamu fanatisma juhga bagatafee un eewehrojamafee abchafi, kureem ar turkeem bij pastahwigas amata un tirdsneezibas darishanas, lai nesaudetu winu labwehlibu, sahka pamafam atrist no kristigas tizibas, wilkdami lihds famus masafos brahkus; klosteri tifa aisslehgti, basnizas palika tukshas, mahzitaji kluwa nabagi un saudeja sawu nosihmi. Kristigas tizibas saite, kura weenoja tizigo firdis, bij pahrrauta.

Kad kreemi 1830. gadā eefaraja Abchafiju, tifa atrasts sahds seno kristigo deewnams, bet jau fails no wiseem isgresnojumeem; seenas un tornis bij noanguschī ar mescha augeem, tikai altari wehl atrada grufinu bihbeli no XV. gadu simtena, kuras laikam musulmanu launa roka nebij eedrihstejusī aistikt. Bihele tagad atrodas Peterburgā, Keisaristā publiskā bibliotekā.

Suchuma un winas apgabals ir bagati ne tikai ar senlaiķu swebt-nizu peeminekeem ween. Schis ir weens no zilwezes pirmo beenu wehstures wiseewehrojamakeem stuhreem.

Suchuma atstahj us zelineeka patihkamu eespaidu ar sawam ehrtam datsham, kuplam ziprefem, brihweem, nekopteem wihna koku dahrseem, kurdōs ehkas pilnigi pasuhd. Jazer, ka tahdā pilsehtā wehl kaut kad nahks atpak wezee laiki, kur eedsihwotaji tureja lihds 300 malodu tukkus, lai farunatos ar tam daschadām tautam, ar kurām bij jawed tirdsneezibas darishanas.

Bij jauks septembra rihts. Padebeschi, balti kā peens, guleja starp Kaukasijas kalnu galotnem. Wini kustas, leen un grosas it kā pamodees aitu bars, aishilkdami un atkal atkrahdami sawu peteko aiskaru no baltām kalnu wirshotnem, kuras saules starōs mirds kā dimants. Suchumas ostā wesels bars kugu un laiwinu schuhpojas us pa nakti apklususchajeem Melnās juhžas wilkeem. Muhfu kugis izzehla enturu un atstahja Suchumu. Ar katru brihdi ta wairak un wairak pasuda kalnu miglā.

Bet luhk, jau atweras atkal jauni skati. Tur atkal jaunas zilweku nometnes, tur Drandi, tur tahlak Dtschemtschuri. Jau eesahkumā peeminetais frantschu rakstneeks Schardens XVII. gadu simteni, iskahpdams ap scho weetu us Kaukasijas kraista, raksta: „Dtschemtschuri ir tukshschaina, neapdsihwota weeta. Zilweki, kuri te darishanu dehl eebrauz, uszel few azumirka wajadsibam telti no sareem. Sche noteek Mingrelijas leelakā tirdsneeziba. No abām pusēm eelas ir nostahditas ar tahdām saru teltim.

Ratru no winām eekem weens tirgotajs; turpat winšch gul, tur glabā fawu prezi, kuras ir tikai tahdā daudsumā, lai 2—3 deenu laikā waretu ijpahrdot. Es biju loti pahrssteigts, neredsedams šhini tirgū wairak neka, kā kehdeš eeflehtus wehrgus un duzi breefsmigu klaidonu ar bultam rokā — tee bij šhejeenes fargi. Škaištas jaunawas, no 13—18 gadeem, teef pardotas par 20 ekeem, 12 gabus un jaunakas par 2—3 ekeem. Es greešos atpakaļ uš kugi, loti apbehdinats par to, ka biju eekuwis semē, kur newar pirkt nekahdu ehdamo lihdsjeklu, kur naudai naw wehrtibas un kur nebij atrodams neweens fakts preeksch nakts mahjas.“

Lai nu gan wehl naw wišai daudš darits preeksch šcha tukšneschainā krašta, tomehr pahrdomajot šchahbus senlaiku nostahstus, tagad japateizas Deewam par to, ka muhšu laikōs war drošchi zetot pa Kaukafiju sem Kreewijas ušraudfibas un winas likumu apšardfibas.

Wairak kā 250 gabus atpakaļ Abchafija pahrdewa ahrwalstim dahrgo „palmu koku“ no šaweem muhšcha mešcheem. Šchi gan pateefibā naw palma, bet šamšchita koks, balts un zeets kā kauls, no kura pagatawo karotes un dašchabas dreijatas leetas. Kaukafijas šamšchitu fauz wiszauri par palmu. Wiau agrak pahrdewa tahdā daudsumā, ka tagad tas ir palizis par retumu. Frantschi un angli prata klufam šapirkt wišā Abchafijā wewelus mešchus šamšchita par šmeekla naudū un išwest tos iš Kaukafijas agrak, pirms Kreewija šehja apšertees, zif milšigs šaunums teef padarits Kaukafijas galwenakam košchunam.

Uš Dšchemtschuras kalnu strehkis lehnām pašuhd kreifā pušē, bet ledainās kalnu wiršotnes mirds wehl jo šposchak. Mehs eebranzām Kolchidas robeschās. Šhe wisjaukākā weeta ir Rionas upes eeteka juhrā, šhe ir, tā šakot, Kaukafijas wahrti. Uš kartes tas naw preekschā stahdams, bet redšot šcho weetu waigā, tas ir pilnigi šajuhtams. Širopai bij Afija jaatrod wispirms zaur šcheem atwehrtajeem dabas wahrteem. Šhee ir milšigi, apbrihnojami wahrti, kuri atstumj no zela uš kreifō pušē neaugligos un mešchonigos Swanetu kalnus, uš labo pušē padebešcheem tuwo Abšcharas strehki. Šasajuht kahds šlepens špehks, kuršch it kā šauktin fauz un welk dšitak eekschā, burwigā semē. Šau no tahleenes preti mirds šakee dahrsi, jau no tahleenes aišgrahbtam jaluhšojas uš to šemi, kurā „tef peens un medus“...

Kaukasijâ.

„... Silee Kaukasu kalni, es juhs sveizinu! Juhs lolojât manu behrnibu, juhs nehajât mani fatwâs meschonigâs galotnês; juhs mani gehrbât padebeschôs; juhs mani mahzijât fapraft debefis un tagad wehl es nebeidsu fapnot par jums, mihtee kalni, un par debefim, Dabas troni, no kura kâ duhmi isklichft negaifsa mahtoni! Kas tikai weenu reis juhju wirfotnês buhs luhbsis Kaditaju, tas nizinâs dsihwi, kaut ari lihbs tam laikam par wina buhtu lepojees! — Daudsfreis blahsmas laikâ es efmu apluhkojis tahlâs sneega un ledus klastâs galotnês: winas neapraftami mirds noejoſchâs faules beidsamôs starôs, tehpdamâs fahrtâ uswalkâ; bet pa tam eelejâs jau walda beesa tumfa... Kâ es mihtu tawas kalnu wehtras, Kaukasija! tâs bahgâs tuffnescha wehtras, kurâm atfauzâs klinkhu alas, kâ baigi naktis fargi! Railâ kalnâ aug weentulis, leetus un wehja lozits koks; aifâs tſchab wihna koku lapas; gar bedibina malu lokâs ſweſcha teka, bet dsiki apafſchâ puto strauja bewahrda upe. Atſkan negaidits ſchahweens un ſirdi pahraem bailes: waj tur strahdâ afinskahrigais laundaris, jeb weentahrfſchi medineeks... Wiſs, wiſs ſchâi ſemê ir tik koſchs. Gaiſs te tik tihrs, kâ newainiga behrna luhgſchana un zilwefi, kâ brihwee putni, dsihwo bej ruhpem. Winau ideals ir karsch, winau tumſchôs ſejôs atſpogulojas melnâ dwehſele. Druhmainâ, ſemes jeb needru apklastâ ſakkâ uſturâs winau ſewas un behrni; jaunawas ſpobrina kara eerotſchus un iſſchuj tos ar ſibrabu, kluſt ſkumdamas, ſapnodamas par nefinamu likteni...“

Lermontows.

Atſtahjot Melnâs juhras kraſtu un dodotees Kaukasijâ eekſchâ, newilus ſchaujâs prahâ ſchee kreemu dſejneeka wahrdi. Winôs ir iſteikta ihſta Kaukasijas bilde. Es kluſt ſlaweju likteni, ka winsch man bij lehmis redſet ſcho burwigo ſemi. Dſikas atminas man paliks uſ wiſeem laikeem par ſlaweno Kaukasiju. Wehl tagad kahdreis wehletos elpot to tihro kalnu gaiſu. Te man eenahſt prahâ tahlâ behrniba, kad pirmo reis ſkolâ laſtju un dsirdeju par Kaukasiju, par tahlâm tautam un ſemem un tagadejâ pateefiba iſlikâs kâ ſapnis. Waj gan Kaukasiju wehl kahdreis redſeſchu? Ja wehl buhs jaaisbrauz ſawâ muhſchâ uſ Baltiju, tad ne wairs pa ſcho zeku...

Batumâ eebrauzâm feſtdeenâs wakarâ. Te bij japawada ſwehtdeena un pirmdeena, kurâ ari atgabijâs neatminu kahda ſwehtdeena. Tâ tad bij laiks apſtatit pilſehtu, noeet aij winas, kalnôs u. t. t.

Batuma atrodas pašĉā Melnās juhras malā, 12 werstis no Turzijas robešĉam. Šĉe ir weena no labākām Melnās juhras ostam. Janošĉehlo tikai, ka wina ir wišai masa. Ostā ir trihs peestahĉnes, baħka un štipra Burun-tabie batareja. Batumas klimats ir miħšts un šilts. Widejā gada temperatura ir 14,9° C. Wisaukštakais ir janwara mehnešis, kaut gan ari tad aukštums nešneedžas pahraĉ par 4°. Maigā klimata deħt Batumā sem klajas debesīs aug kamelijas, magnolijas, limoni, apelsini un dašĉas palmu ņugas. Janwari nošeed beidsamās rošes. Wišĉi šĉee apštahķli Batumu padara par krukšĉu šlimneeku labako noĉmetni un ja tikai nebuħtu to breešmigo weħtru, no kuzām Batuma weħl naw pratušĉi pilnigi išfargatees, tad wina buħtu ideala šeemas pilšehta. Bet wašarā šĉi pilšehta ir breešmiga. Winaš apħahrtne ir iħšts drudšĉa un dašĉadu zitu šehrgu pereklis. Tad neweseleem uš to aħtrako ir jamuħt no Batumas uš Ubaš-Tumanu, waj zitām Kaukašijas wešeligām weetam. Šĉis no iškata kalnainais Batumas apgabals ir reti purwains. Batuma stahw taišni uš apaškšĉemes uħdeneem un turku laiķā te uħdens pelkes nekad neišĉĉka. Tikai tagad seme ir palikušĉi šausaka, pateizotees ruħpigai kanališazijai. Šĉahdi preekšĉ zilweka nahwigi apštahķli preekšĉ dabas ir pawišam otradi. Tee šekmē retu auglibu.

Wišā pilšehtā šanitaree apštahķli ir deesgan behdigi; iħnemot retus namus, Batumā šeemas mahjoķku nemaš naw. Kaut gan juħmalā waretu eerihķot lepnas peldu weetas, tomeħr ari tahdu te naw. Batumas juħmalā war peldetees zauru gadu, tadeħt ka juħras uħdens te paštahwigi paleek 10° šilts.

Weħšturē par Batumu ir maš ņiku. Komas keišara Abriana laiķā wina bij pašihštama ķā Batiša un išpildija ķara stanzijas ušbewumu. Weħlaĉ Batuma un winaš apħahrtne pahrgahja ķnašu Gurieli walbibā, tad to atnehma turki, bet ķnaši pilšehtu atķal atķaroja. XVIII. gadu šimteni gruseešĉu geografs Batumu nošauž par leelu šahbšĉu ar gar ķrašta malu iššwaiditām ehķam. Batuma šahķa pilnigi atihštitees peešdešmitōš gadōš, ķad Kreewijas twaiķonu un tirdšneezibas beedribas te dibinaja šawu agenturu un Batuma palika par Krimas — Kaukašijas un Anatolijas galwenako punktu. 1878. gadā turki štipri nozeetinaja Batumas apħahrtni, tā ķā muħšu ķara-špeħkeem išrahbijās par pilnigi neešpeħjamu, išdšihķt winaš iš tureenes. Ķad beigās Kreewija eenehma Batumu, peħdejā tuhlin tika iššludinata par ostas pilšehtu. Tagad šahķa augt eedšihwotaju šķails un ušfelt tirdšneeziba. Driħ ween ušbuħweja ari dšelszķeku un Batumai bij paredšama špošĉa nahķotne. Driħ ween

wina eenehma weetu labako Melnās juhras pilšehtu škaitā. Batumas eedšihwotaji ir: kreewi, turki, grufini, gureešči, grieķi, armeni, perši un daščadas šihkas kalnu tautinas.

No pilšehtas eerihkojumeem šewišči japeemin kraššchais parks, kuzšč steepjas gar pašču juhras malu. Partā šastopami tikai deenwidus augi, kā: magnolijas, Himalaja zeedri un daščadi Indijas, Japanas, Amerikas un Australijas šahdi.

Septinpadšmit werstis no Batumas ir pirmā stanzija „Tšahwi“. Augliba te tihri tropiška. Šči ir milšiga dabas oransčhereja, kuzā aug wiswahrigakee deenwidus šahdi. Tikai šchis špehks ir tahds, ar kuru beš mitesčhanas jazihnas. Žitadi tas nomahž wisus zilweku roku puhlinus. Te papreešč jaisdešsina muhščigee mešči un tikai tad war nokluht pee semeš apštrahdaščhanas. Bet lai tikai usšahkto darbu nolaišč diwus, trihs gadus un atkal wišs jaeefahč no jauna. Šchejeenes seme šatur kahdu šawadu mahlu un pee uhdens pilnibas ir ļoti augliga.

Wišs šchis apgabals ir apbrihnojami isdewigs preešč wismehrtigakās kulturās. Uš katra šola šastopami štrautini, uhdens kritumi, purwi un esari. Dšelsžeka klintainās šeenas šulo no pastahwigi škaidra uhdens un uš katra šola te eerihkotas uhdens nowadamās truhbas. Rihša un žutura needru plantaščas te isdodas šlaweni. Kukurušas lauki steepjas nepahrredšamā tahlumā, šihdšopiba attihštas ar katru gadu jo wairak.

Up Rabuletu stanziju, augštā klints šeenā raugas kahda leela zee-toščhna drupas. Šobainās, puššagruwuščhās šeenas, nošwehpuščhas šawā gadu šinteneem ilgā muhščā un apauguščas ar šakeem, kupleem kokeem, iššfatas ļoti gresni. Wiša klints apklahta ar wežam drupam. Tur augščā wešela miruši pilšehta un warbuht jau šen, šen miruši... Wisnepeeejamakā weetā, paščā klints špizē, šahw weentulis, melns kruksts. Žadomā, it kā kahda deewu roka to tur buhtu šahdijuš. Waj gan zilweka kahja kahdreis ir špehrusi uš šcha nepeeejamā klints raga? Te man atkal nahč prahtā Kaukašijas deewinataja Šermontowa dšaja:

«Въ тѣснинѣ Кавказа я знаю скалу,

Туда долетѣть лишь степному орлу;

Но крестъ деревянный чернѣетъ надъ ней,

Гнѣтъ онъ и гнется отъ бурь и дождей.

И много ужъ лѣтъ протекло безъ слѣдовъ,

Съ тѣхъ поръ, какъ онъ виденъ съ далекихъ холмовъ;

И каждая кверху поднята рука,

Какъ будто онъ хочетъ схватить облака.

О, если-бъ взойти удалось мнѣ туда,
 Какъ я бы молился и плакалъ тогда...
 И послѣ я сбросилъ бы цѣпь бытiя,
 И съ бурейю братомъ назвался бы я.»

Kabuletu apkahrtné wijs stipri pahrmainas un saudè sawu deko-
 ratiwu issfatu. Zuhra paleef tahlu kreisâ pusê un apkahrt isplehščas
 nepahreddsams laufs, weetam apaudsis ar mešchu. Milsu kofi, kâ fuga
 masti, pazelas taifni us purwa, kur ir drudšča wismihlakais pereklis.
 Štithritâs, drufku faufakâs weetâs, aug kufuruša. Scheem kufurušas
 laukeem ir šawads issfats. Wini wišî beeschi nostahditi ar buhdinam,
 kuras turas gaisâ us teeweem stabeem, kâ us wistas kahjam, atgahdinadami
 deenwidus mešchonu dšihwoklus. Seenu te redš aptihtu ap garu, semê
 eesprauftu kahrschu galeem, waj issfahrte kofu šarôs, lai glahbtu no uhdens.
 Neeraduščam no tahleenes leekâs, ka tur aug kahdas milsu sehnes.
 Meščhôs raugâs apdegušči kofi, kâ škeleti. Tikai ar uguni war padarit
 žif nezif derigu ščo mitro purwa semi.

Kaukasijas eedšihwotaji ir apškauščami škaištuti, štalti, ar drošču
 issfatu un šmalkeem faufâ gihmja panteem. Naw nekur duhščigatu ka-
 rotaju, kâ muhju Kaukasijas druščinas, naw kaišlaku turku eenaidneeku,
 kâ wini. Šhis eenaidš daudšo gadu šimtexu ašinainâ žihnâ ir eeaudsis
 kaukasešča meefâs un ašinîs. Meščhonigee gureešču legioni, apbruno-
 jusčees ar wešelu eerotšču arsenalu, katrâ šadurščanâ ar turkeem ir
 bijušči pirmee, kas metâs eenaidneekam wiršû, mešledami sawa wehšturigâ
 eenaidneeka ašinu, kâ medineeka šuns mešča šwehru.

Šee katras štanžijas druhšmejâs leels kaušču puhlis — wešels
 tirgš. Štaltas gureetes, šawôs daščadas kraščas weeglôs šihda waigu
 aiškarôs, pahrdod šihda ištrahdajumus. Šihds te loti lehtš: war dabut
 arščinu par 70—80 kapeitkam. Gureešču wihreeshi štaigâ melnâs
 burkâs. Te tikai jabrihnas par karšto semju eedšihwotajeem, kuri šawâs
 burkâs tindâs kâ šeemâ, tâ wafarâ, kamehr mehs, auštâ un šlapjâ šeemeta
 eedšihwotaji, no maja lihds septembram nehšajam wisweeglakâs drehbes.
 Žaitam deenwidneeki, buhdami dabas behrni, šin labat par mums, kâ
 jašateef ar dabu.

Niž Supšas Gurijas eeleja paleef wehl koščaka: kalni pazelas labâ
 un kreisâ pusê, wišur tšchalo štrauti. Wišur, kur ween rauges, welkas
 plašči kufurušas lauki. Mašas buhdinas beš logeem šlehpijas dahrsu
 paehnâ. Nemaš newar teikt, ka te buhtu žilweku pašahwiga dšihwes weeta,
 bet leekâs, ka tikai pagaidam te ir ušmeštš kaut kas, putna ligšdai lihdsižs.

Šetojuma apraštš.

Mehs tuvojamees Rionai. Jau wareja redset Zmeretiju ar aii winaš ſneegâ mirdſofcheem Leelâs-Kaukaſijas kalnu galeem. Lauki ſahf rahdit zitu iſſkату. Ceſahſas wihna-ſoku ſeme.

Pahrbraufuſchi ſtraujâš Rionas tiltu, mehs jau ſajutamees Zmeretijâ. Riona ſche ir gluſchi bej kraſteem un uhdens tek lihbj ar ſemi. War tuhlin redset, ka Zmeretija ir wairak kulturâš ſeme, kâ pušmeſchoniğâ Gurija. Te wihna un zitu augtu dahrſi eedaliti ſahrtigâš robeſchâš, tihrumi apſtahditi ar ſihda ſoku rindam, mahjas ſaſtopamas leelas un ſkaiſtas. Tadeht ari ſemes zenâš te ſneedſas no 500—1000 rubteem par deſetinu. Seme te teef apſtrahdata deefgan ruhpigi, ſaut gan tapat kâ Gurijâ ari te wehl ſaſtopams tihri waj paſchu pirmo ſemkopju daikš. Schejeenes arklis ir weenkahrſchš ſoka ahkis, iſſahgets no dehta; dſelſa lemeſchu weetâ lepojas wiſweenkahrſchakais ſoka kihlis. Nietam ſemkopim ſcha kihla gals ir apſalts ar dſelſi. Un tomehr Kolchidas irdenai ſemei peeteef, ka ſchis pats weenigais ſoka jobš to paruſchina, lai dotu miſſigus augluš.

Rionas tuwumâ war jau it labi apluhſot Kutaiſu un kalnu taku uſ Helatas kloſteri. Rionas upe mums bij wairak reiſes japahrbrauž. Tagad mehs atradamees ihſtâ kalnu walſti. Daſchreiſ iſſkatas, it kâ atrastoš kâhdâ akmenu lauſtuwê. Zilweku rokaš te ir pahrſchkehlufchâš wefeluš kalnuš, lai tikai buhtu ruhme diwâm dſelſiſzela ſleedem. Weetam dſelſiſzela wilzeens tiſko iſſpraufchâš zaur ſchâuro ſtarpu. Paraugotees augſchâ, metas tihri ſchâufmaš. Tur ſtahw pahrfahrufchees weſeli klinku gabali, kuri, kâ leekâš, katru azumirkli buhtu gatawi nogahſtees lejâ un ſadragat wiſu, kaš nahf zela.

Muhſu preekſchâ bij Suramas tunelis. Wilzeens riħbedamš eefpraudâš melnâ apakſchjemes zaurumâ. Atkal te bij ko briħnotees par kraħſchno ſkату. Tunela ſeenâš ſaſtahw no daſchdaſchadâ granita, gan balti peleka, balti dſeltana, aſiſſiſ ſahrta u. t. t. Daſchâ weetâ pahr beſdibeni karajaš weſeli ſoki, eekehruſchees ar kailâm ſaſnem ſaplaiſajuſchâ klinti. Wilzeens zaur tuneli gahja wefelâš 15 minutes, tâ ka neredſejâm ne ſtara no deenâš gaiſmaš. Tunelis ir 4 werſtiš garſch un wina buhwe maſſajuſi 4 miljonuš rublu. Wina uſbuhweja 1892. gadâ inſcheneers Ridſewſkijs, kuſch buhweja tuneli ari Sen-Gotarda kalnôš. Staħſta, ka diwaš ſtrahdneeku partijaš, kuraš eefahkuſchâš reiſâ darbu, katra no ſawa gala, ſaduhruſchâš ſopâ; tikai par peħdu weena partija par otu bijuſi augſtaf.

Wiſadâ ſinâ ſchis no zilweku rokaš zaur beeſo granitu iſurbtaiš zaurumš war buht lepnis uſ ſawa meiſtara mahſſu.

Isbrauzot atkal deenas gaisnâ, es skatijos un netizeju sawâm azim. Wezais Suramas zelsch ar telegrafa stabeem gar stahwu klinſchu krauju lihſumu lokumeem wilkàs gandrihs waj lihds padebescheem. Schi ir weenigâ weeta pasaulê, kur dselszeta wilzeens eet tik stahwu. Mehs eebrauzâm wezâ grufinu fahdschâ, garam wezai basnizai ar schaureem logu zaurumeem un masu torniti jumta malâ.

Tuwojotees Tiflisai, apgabals fahk palikt lihdsenaks. Schur tur redj klejoram brihwâ walâ kameeku barus. Kameeki mums fazehla uf zeta masu trauzekli. Brauzot pilnâ gaitâ peepeſchi atſkaneja lokomotives draudu signals. Rahdu puswersti preekschâ, uf dselszeta fleadem bij apstahjees wewels kameeku bars. Uf lokomotives draudeem tas negreefa ne masakàs wehribas. Wilzeens bij jaaptur un kameeki jaastreez ar nuhjam. Apfahrtines pasineji stahstija, ka lihdsigi gadijumi te noteefot beeschi ween. Kameelis ir tik stuhrgalwigs lopinsch, ka nekahds draudu signals ta neisbeedès, tà tad drofscha nahwe tam neisbehgama sem dselszeta wilzeena riteneem.

Peer reises japeemin, ka weetejee eedſihwotaji sawâm wajadſibam tik derigo, pat nepeezeeschamo kameeli ustur nepeedodami nezilwezigi. Kameeka ihpaschneeks mas ruhpejas par sawa lopa baribu. Bahrnahzis no darba winsch atmet noguruscho kameeli kur eedomajas un tablak neleekas par to wairs ne finot. Lopinsch dodas pehz baribas, grausch faufo, smilſchu pilno sahli un tà, mekledams few usturas kumofa, uſklichst uf dselszeta fleadem un aiseet bojâ. Ari par ſaſlimuſcho kameeli wina ſaimneeks mas ko behdâ. Nabaga kufona mugura daschreis pastahw weenâs rehtâs, kuras ais netihruma un faules karstuma fahk mudschet no daschadeem tahrpeem. Bet ſaimneeks, kâ lihds schim, tà tagad, krauj uf tàs paschas muguras ſmagàs nastas un nose glo kameeli tika tad, kad wina meefas jau aukstas.

Pusdeenas laikâ, ſaulei karsti ſpeesſhot, apstahjamees Tiflissas wolſahlê. Pirmais, kas sche kriht azis, ir kaukaseeschu raibais puhlis. Te redſi daschdaschados galwas uſwalkus, ſposchus duntſchus pee ſahneem un daschadas krahſas tſcherkeſkas. Tiflisa preeksch seemetneeka azim isleekas meschoniga, teikſmaina. Sawadi ſkan aufis deenwidneeku ſarunas, kalnu wehja schalkas pahr ſarkano dakſtinu jumtu rindu. Pilſehtha ir pilna ſawadas dsihwibas un troſchna. Lihkumainâ Kura kâ tſchuhſka lokas pa klintaina kalna gramu. Seema te bes putena, bes ſneega. Katrà gaba-laikâ te ſaule raugas tik pat miſhligi un laipni uf ſemi. Deenwidneeku ſejas ir tik besruhpiigas, besbehdigas, uf wiſu gatawas. Gru-

šineetes baltôs gihmja aifšarôs un weeglôs sîhda uswalkôs, kuzi plihwî-
najas kâ putnu spahrni, steidšas gan turp, gan atpakat. Seemelu zilwekam
te jafajuhtas kâ kahdâ teifu walstî.

Šibraukufchi ij Tiflišas no šaules isdegufchâs eelejas, kahdaz 30
werstis zita neka neredšejâm, kâ wilnu weidigu, grawam isrobotu un
pilnigi neaugligu stepi, kuru šauz par Sangoras lauku. Pawafari šcho
lauku apklahj neskaitami šifenu bari. Lihdš maja mehnešim teem isaug
spahrni un tad wini pazelas gaisâ kâ tumschš mahkonis, nopostidams
wišu, kas nahš preekščâ. Wafarâ Sangoras lauku peemeklê milšigas
krufas, kuras uš weetas nošit pat kameeli, bet rudeni te plošas aukas,
pret kurâm nepastahw neweena dšihwiba; zilwešs waj šwehrs teek aifnešts
kâ puteklis nedomajamâ tahlumâ. Tikai seemâ, kad semi šedš baltais
šneega apšegs, ari Sangoras lauks ir klušs un meerigs.

Braukt pa šchahdu apgabalu ir nepanešami garlaizigi. Deenâs
un naklîs aušts škan paraštâ wilzeena rihbona un lokomotiwes šwilpeeni.
Sirdi paleef behdigi, šajuhtotees tahlu no dšimtenes, weenam, šweščhôs
zilwekôs...

Busotras deenas brauzâm pa failo, isdegufcho Afš-Kaufasiju, kad
beigâs eebrauzâm Bafû. Te atkal bij japawada pahra deenas, beidšamâs
pahra deenas Ciropâ, lai pehz tam, pahrbraukufchi Kafpijas juhru, ap-
mestos zitâ pašaules datâ, Afšjâ. —

Gadus dešmit atpakat Bafu bij wehl nefas wairak, kâ kreetna ta-
taru šahdšcha. Tagad wina ir pahrwehrtušešs par pilšehtu. Celas ir
brugetas, trotuari no affalta. Šchur tur šastopamas glihtas diwštahwu
ehšas. Pahr wišu pilšehtu grešni pazelas vareištizigo deewnams un teek
buhwets tahds pats preekšč armeneem.

Pateizotees naštas ruhpnenezibai, Bafû ir šakopojušchees tahdi meka-
niški un šihmiški špehki, kahdi buhs atrodami tikai leelpilšehtâs. Šchim
apštahklin war peefchirt šwarigu nošihmi. Kara gadijumâ Kaufasijâ,
Widus-Afšjâ waj Indijâ, Bafû drihšâ laikâ waretu eerihkot milšu arsenalu.
Technikas špehki un šamehri redšami jau uš eelas no daščadâm formam
un nošihmem, kuras nešâ muhju tehniki. Šche wineem algas un eedših-
woščhandâs šinâ ir paradise. Un ne tikai technikeem ween: pat weenkahršči
kaleji Bafû dabu 150—200 r. algas mehneši. Pats par šewi šaprotams,
ka ari weenkahršču štrahdneeku algas ir augštas.

Bafû škaita pahra šimts tuhštostochu eedšihwotaju, bet winu škaitis
ppeeaug ar katru deenu. Neraugotees tomehr uš weeglo miljonu eeguh-
ščanu, Bafu muhšcham paliks dšihwei nepanešama pilšehta šawa šaunâ

klimate deht. Tapat ari uhdens truhkums padara pilsehtas apstahklus deefgan behdigus. Wasarâ te weselâm nedelam, pat mehnescheem no weetas pastahw 40° leels karstums. Naw neweena tofa, kas dotu zif nezif paehnu, isnemot daschus nowihtuschus farus pahra bulwarôs. Kofus aplaistot ari naw panahkamas nekahdas sekmes, tadeht ka wehisch un karstums drihs ween isfaltè beesu semes kahrtu. Neatrasdamas nekur uhdens, sche eeklihbuschâs pihles un ziti uhdens putni, eeraudsijuschi nastas pelkes, laischas tanis, apmehrzè spahrnus un aiseet bojâ. Breesmigs ir seemela wehisch, kusch no Apsheronas pussalâs atnes weselas smilshu padebesis un majus akmentiaus. Nereti, schim wehjam stipri plosotees, lihds ar smilshu breefmam usnahk ari uhdens breefmas. Gelas pahrpulhst un pahrkahjas ar beesu kahrtu glotu. Seetus daschreis nelihst zauru gadu un wisi uhdens krahjumi isshkft. No samaitatâm akam pahrdod uhdeni par 5 kap. spaini. Ir fabrikas, kurâs atshkaida juhreas uhdeni, bet tas tomehr paleef negahrds un bes kahdas dsihwibas.

Neraugotees us uhdens truhkumu, Bakû ir eerihfotas lepnas pirtis. War redset, ka eedshwotaji winas labpraht apmeklè, jo numuru zenu rahditajâ ir noteiktas zenas par weenu, diwâm un trim stundam, pee kam, nemot wairak stundu biteti, zena teef pamasinata.

Baku fuhrmani ir originali tihpi. Gandrihs wisi wini ir tatari, us-tur sewi un sawu aijjuhgu deefgan netihri, bet treezas ar sawu pasascheeri wehja ahtrumâ pa putekainâm eelam. Weetejee fuhrmani teef leetoti tikai darishanu deht; pawisinaschanos ahrpus pilsehtas te nepasihst. Wisur, kur tikai salasijees kauschu publis, tur tas ir salasijees kahdu darishanu deht. Un wiskas schis druhsmas zentris, winas gars, ir nastas ruhneeziba.

Sawu eedshwotaju sinâ Baku weenumehr ir bijusi raiba pilsehta. Gadius diwdesmit atpakal te bij fastopami pat Indijas uguns peeluhdseji. Tagad te leelakâ eedshwotaju dala pastahw no kreeweem, tatareem un armeneem.

Baku atgahdina Ameriku tai sinâ, ka katris te ir saws kungs. Ir loti neusmanigi jautat Bakus eedshwotaju, no ka winsch zehlees un kur wina dsimtene. Was te buhs tahdu, kuri dsihwes shakumâ baudijuschu sposchu dsihwi. Leelakâ dala atradisees tahdu, kas pee labakeem apstahkeem tikuschu no nefa. Gadas ari wehl sliktak. Nesen sawas deenas beidsis kahds Bakus miljonars, kusch isbehdsis is Sibirijas katorgas. Gellihdis Bakû, winsch pasina waigâ kahdu nastas fabrikantu, ari is Sibirijas katorgas isbehguschu noseedsneeku. Pehdejais, baididamees no sawa

beedra, pahrrakstijis mantu us zita wahrda, pahrmuka ahrsemès. Lihdfigi gabijumi naw nemaš reti. Kutaišas gubernâ pat bijis gabijums, kur Sibirijas behglis, ne no weena nepasihts, eenehmis meera teefnescha weetu un strahdajis šawâ darba laukâ ar labakâm šekmem.

Bijâm isbraukufchi zauri wišai Kaukašijai. Twaikonis „Knašs Baratinskijis“ jau stahweja gataws us zela. Wehl weens brihtinšch Kaukašijâ un tad — ardeemu! Saule nolaidàs aiš kalneem, kad atstahjâm Baku. Igi es stahweju us palubas un noluhkojos us Ciropas robeschu, kura weenumehr palika tahlaš un tahlaš, lihds beigàs pašuda aiš juhras wilneem...

Widus-Ašijâ.

Pežs diwâm deenam apšweizâm jaunu pašaules daku — Ašiju. Cebrauzâm Krašnowodskas ostâ.

Krašnowodska ir labakâ ostas pilšehta Kaspijas juhras austruma kraštâ. Klimats te šaušs un weseļigs. Leetus lihst loti reti un tikai nowembra, dezembra un janwara mehneschôs. Pilšehtas aplahrtne ir neaugļigs tukšnešs. Cedšihwotaji ir: kreewi, armeni, persi un turkmeni. Krašnowodska dibinata jau šen pirms Aškaspijas apgabala eekarofšanas, 1869. gadâ. Cewedot šche dšelszoku, Krašnowodskai wajadseja ušselt, bet tagadejôs apstahkôs us to maš zeribas. Leels kaweklis te ir laba dšerama uhdens truhkums. Išslahpušcha zelineeča te neatšpirdsinàs strautinšch waj aka. Celas malâs persi pahrdod trauzinu uhdens par weenu kapeiku, bet šchis uhdens ir šilts un negahrds. Krašnowodskai wajadšigo uhdeni peegahdâ pa dšelszoku. Ir šewišchi „uhdens wilzeeni“, kuri ar uhdeni apghdâ ari aplahrtejâš stanzijas, kuras, atrašdamâš weentules, faila tukšnescha widû, pilnigi atšchirtas no pahrejâš pašaules.

Krašnowodškâ ir weena pareištizigo bašniza un šhiitu mošheja. Beš tam wehl japeemin šabeedribas klubs un pilšehtas „dahrs“. Smeekligi ir ušluhtot pee šema šhoga peestiprinatu dehta tahfeliti ar ušrakstu: «Куропаткинскій садъ». Par „dahrsu“ te šauz tos pahra ar putekleem noklahtos nabaga kruhmikus! Un leels jau te nekas augt newar. Wiša seme pašahw no karštas šmilts.

Kahdu wersti aiš pilšehtas, failôs kalnôs, ir kapehta. Uš winas atduhros lihri nejaušchi, staigadams pa kalneem. Druhmaka šapu weeta kâ šche ir gruht eedomajama. No wišâm tšchetrâm pušem kalni eerobescho

kluso meera weetinu. Afpahrt naw neweenas dšihwibas, neweena stahda. Apluhfodams kapu usrakstus, atradu ari pahra latweešchu familijas.

Pirmais Ašijas šweizeens bij tihri nelaipnis. Aštahjuschi Krasno-wodsku, eebrauzâm tahdâ postaschâ, kur neredsejâm neweena šala stahdina. Gar labo pušî wišu laiku tahlumâ bij redšama Raspijas juhra, gar kreiso wilkâs faili kalni. Beigâs pašuda kâ juhra, tâ kalni un uš wišâm pušem isplehtâs nepahrredšama šmilšchu juhra — Kara-Kuma tufšnešis.

Šhis tufšnešis eenem lihđj 250,000 kwadrat werstu leelu apgabalu. Neraugotees uš šawu Kara-Kuma, t. i. „Melnâs šmiltis“, nošaukumu, tufšnešis tomehr naw mešchonigs šmilšchu lihđšenumš ween. Wina leelakâ dala pastahw no šewiščkas šemes formas, kuras beeschi šastopamas Widus-Ašijâ. Bej tam ari paščas šmiltis, pehž šawas daščadâs formas, ir loti neweenadas. Weetam tâs ir wilku weidigas, weetam pastahw no neleeleem uškalnineem, bet leelako daku eenem šmilščina stepe, apauguši ar retu šahli un šakrupuščeem kruhmineem; agrâ pawafari, ap marta beigam, uš daščâm deenam stepe tehrpjas šakâ, šwaigâ ušwalkâ. Nepahrredšamais klajums lihđšinas milšigam tepikim. Starp šako, šulaino šahli aug tulpes, daščadas šaules puku šugas u. t. t. Bet wiš šchis jaukums pastahw tikai daščas deenas — nedelu, waj wairak. Karštâ deenwidus šaule drihš ween wišu isdešina un katra šahlite nokalst un paleek tikpat dšeltena, kâ tufšnešča šmiltis. Kara-Kuma tufšnešis wehl pašihštams ar šawâm isšihkušcho upju gultam. Leelakâ dala no winâm ir bijuščas gan Amu-Darjas peetekas, gan taisni Raspijas juhras upes. Tagad redšama tikai šauša, lihšumaina upes weeta. Ir behđigi apštatit tahdu weetu, kur reis ir bijuši dšihwiba, bet tagad wiš ismiris. Kara-Kuma tufšneši uhdens šastopams tikai akâs un „kakôs“. Ašu uhdens ir pa leelakai dalai ruhgti šahšch un dšeršchanai nederigs. Tahdas akas šastopamas daščreis tikai starp 150—170 werštim; reti kad starp 20—30 werštim. „Kati“ ir dšilaki eedobumi, kurôs šakrahj leetus uhdens. Wiš šchis nabagais apgabals ir pilnigi neapdšihwots, iškemot tikai daščus klejojošchu kirgišchu barus, kuri Kara-Kuma tufšneši atrod šew wišknapačo un neapššauschamako pahrtiku.

Gandrihš diwas deenas wilkamees zaur šcho druhmo tufšneši, kad beigâs eebrauzâm Ahal-Defas oasê. Te tagad ušturas meerigi eedšihwotaji, kuri kluši apštrahdâ šawu šemes šuhriti, bet naw jau ilgi, kad te bij tikai laupitaji, kuri ušbruka katram, kas parahđijâs winu tuwumâ. Tanis laikôs wihreešchu weenigais darbs bij kaut un laupit. Seeweetes šehdeja mahjâ, aulôs, un darinaja šawâ laikâ wišâ pašaulê šlawenos

Asijas tepikus. Toreis ſchejeenes tepikus wareja Turkeſtanâ dabut par paſakaini lehtëm zenam, kamehr tagad winu zenas top weenumehr jo augſtatas. Sauſâ, pilnigi neaugligâ tuſkneſcha weetâ tagad te robas mahſligi apuhdenoti, bagati tihrumi, laupitaju weetâ meerigi eedſihwotaji. Bet lai nu gan, apſtahtku ſpeesti, tekineeſchi ſem meerigu eedſihwotaju ſegas ſlehpj ſawu meſchonigo dabu, tomehr wehl tagad winu dſihſlâs teſ ſentehwu neſawaldamâs afinis un kaiſlais beenwidus behrns neſpehi ſawa muhſcha ſaiſtit pee arkla. Tahdôs gadijumôs tas lehz ſawam ſirgam mugurâ, dobâs plaſchajâ ſtepê, medibâs uſ plehſigeem meſcha ſwehreem un atrod tur platibas deefgan.

Wisjauſakâ apkahrtne ir ap ſtanziju „Relata“. Paraugotees zaur wagona logu ir azumirkli jaaiſmirſt, kur atrodees. Ehnaini dahrſi, koſchas puķu dobes, uhdens ſtruhkle — wiſs tas lihdsinas muhſu leelpilſehtu apkahrtnei. Uj reiſ te ir it kâ jaſchaubas, waj ſchis teeſham ir tas patš Miſkaſpijas apgabals, kurſch no eeſahkuma muhſ draudeja ſaules karſtumâ un putekôs noſmazet? Ja, wiſs tas reiſ bij gan tâ, bet nenogurſtoſchâ zilweku energija un mahſla padarija netizamus darbus. Tagad, pateizotees uhdens un augu pilnibai, ſchejeenes karſtums naw jau wairs nepazeeſchams. Iſjeat tikai klajumâ un ſaule dedſina kâ uguni; bet turpat blaſus, koku paehnâ, katru reiſ atrodams atpuhtas brihtinſch un patwehrums no karſtuma.

Nahkamâ, eewehrojamâ ſtanzija bij Geok-Depê. Reti kahds no paſaſcheereem palika wilzeenâ. Leelakâ dala ſteidjâs laukâ, juſdami redſet kaut ko retu: daſchus ſolus no ſtanzijas atradâs ſlawenâ Geok-Depes zeetokſchna drupas, muhſu armijas gods un greſnums Widus-Asijas tuſkneſi. Kahdus diwdeſmit gadus atpakaļ te noriteja ſchauſmiga dſihwes drama — karſch. Lai apmeerinatu meſchonigos tekineeſchus, kuri beſ miteſchanâs uſbruka Kreewijas pawalſtneeku karawanem un tâs aplaupija, 1878. gadâ Kreewijas kara pulki ſem generaļa Lomakina wadibas nometâs Iſchatâ, apzeetinajâs un tureja wajadſibas ſtundai gatawu wiſu garniſonu. Bet mehrka ar to nepanahza: tekineeſchi turpinaja ſawus waras darbus un beigâs ſahka uſbrukt pat kara pulkeem. Bija jaeenem droſchaks ſtrategiſks punkts. 7310 kahjneeku, 2900 jahtneeku un 34 leelgabali ſadalijâs diwâs dalâs un gatawojâs uſ kauju. Tekineeſchi bij gatawi turetees preti lihds pehdejai afins lahſei. Steidſigi ween tee ſahka buhwet Geok-Depê zeetokſni. Tekineeſchu ſpehti ſneedjâs lihds 15,000 zilwekeem, kuri bij labi nozeetinajuſchees un apghdati ar daudſumu pahrtikas. Pret ſchahdu ſpehku Kreewija pirmâ azumirkli

wareja suhtit tikai 6 bataljonus, 8 eskadronus un dažādas fotnas kafaku, bet arī šķo masumīnu Ašijas launais klimats pamatīgā līdš pusei. Bahrtikas bij wījai aprobešotā mēhrā. Pirmāis usbrukums nobeidšās ar pilnīgu neīdewību. Muhsu pusē krita 453 zilweki un daudz bij eewainotu. Bahrtikas truhkums un pretineeka pahrswars peespeeda atkahptees. Nolehma otrreiz usbrukt zeetoksnim. Šhis usnehmums maksāja wairak kà 10 miljonus rubku. Ekspedizijas wadonis, generalis Skobelews darija wīsu, ko ween wareja. 21. nowembri 1880. gadā apšehda Geof-Tepē zeetoksnī, kurā šchoreiļ stahweja 30,000 wīhru leels spēhks. 12. janwarī 1881. gadā zeetoksnis pehz sīhwas pretosčanās tika eenemts ar sturmi. 15 werstis eenaidneeku dšina pa smilšchu tukšnesī. Uswara bij sposcha un tekineeschi padewās. Muhsu armija paglabāja Widus-Ašijas tukšnescha smiltīs 400 apakškareiwjus un 36 ofizeerus. Kreewijai japateizas generalam Skobelewam, kursch, neraugoties us nelabwehligem apstahktem, prata kara pulku apgahdat ar pahrtiku, ušturet saldatu wefelību un galu galā palikt par pilnīgu uswaretaju.

Tagad jau wairak kà diwdesmit gadu Geof-Tepē apfahrtinē walba meers, tikai weentuligeē krusi un peeminekli gan zeetokšna drupās, gan stepes widū, norahdidami muhsu tehwijas šargu pehbejo dušas weetu, atgahdina pagahjuscho sīhwo kauju. Ar zeenību un godbijību jausuhko šchee neapkopteē, stepju wehja apdseedateē kapi. Šgi noluhkojos zaur wagona logu us šchām pagahjuscho deenu atminam.

Cebrauzot atkal klajā stepē, wisapfahrt redjama raibakā dažchadība. Kukurufas, profas, arbusu u. z. lauki nemas nebeidšas. Gēsahkās persīku un wīhna koku dahrsi. Wīš te seemekneekam īleekas pasakaini lehts. Labakās wīhnogas maksā 1—2 kap. mahrzina, persīki lehtaki kà grafi gabals. Apstahjotees pee kaut kahdas stanzijas, wagonus aplenz auglu pahrdeweju bars. Ar Ašijas augteem jabuht loti usmanigam. Juhs dabujat smaršhīgu, šulainu persīku, tīkko norautu no koka, persīku, par kura jaukām ihpashibam juhs nebuht newarat eedomatees, pirkdami to par dahrgu naudu Kreewijas pilsehtās, jau pusnowihtuschu, pusšapuwuschu. Šchejeenes persīka aromats wīkinat wīkina karstā laikā īstwihtuschu zekineeku. Bet šargatees wīlinošcho augli nemt tuhlin mutē: wīšds Widus-Ašijas punktōs ir šafargajas no dažchadām lipīgām šlimibam. Gedšimtee beeschi šlimo ar dažchadām lipīgām šehrgam, tā tad katra lectina ir ruh-pīgi janoslauka, waj pat janomasgā karstā ušdeni.

Ap pusdeenas laiku mehs eebrauzām Ašhabadā. Rā wīšas leelakās Aiskapijas stanzijās, tā arī šche, azis kriht kareiwīkās tekineeschu figuras

šawâs originalâs fara formâs. Noluškojotees winu duhšchigôs, šaules noruhbitôs šejôs nejaufchi jaatškatas atpatak uj teem neseneem laikeem, kur šche pašchi laudis tif šihwi kahwâs ar Kreewiju, bet tagad winu pašču ir gatawi aištahwet fâ šawu eedšimto tehwiu.

Birmais Ašhabadas šweizeens bij atkal putekki. Putekki, kuri te pazetas no katras wehšminas, ir taišni nepanesami. War redset, ka preeškâ kas kuštas, bet waj tas ir kameelis, waj tureeneešču arba (augsti diwritenu rati), waj weenkahršchi kahneeks, naw noteizams. Gaišâ beeseem mutuleem pazetas tikai putekki... Leekas, ka no šchchdas puteklu nelaimes waretu weegli glahbtees, ja tikai kertos pee kahrtigas eelu aplaištichanas, bet tas šche naw eefpehšams uhdens truhkuma deht. Uhdens, kuru šche peegahdâ, ar leelako taipibu jaišleeto tikai wisnepeezeššamafâm un ikdeenišškâm wajadšibam.

Wišas Ašhabadas eelas gar malam noštahditas ar kokeem. Weenštahwu mahšjas ir eefchogotas waj nu ar fehtu waj feenu. Samu pareiši eedalito eelu deht Ašhabadu waretu šalihdšinat ar košču parku, ja tikai nebuhtu to mišigo puteklu. 1882. gadu war škaitit par Ašhabadas dibinašchanas gadu, tâ tad winas muhšchs wehl naw ilgs. Tomehr Ašhabada ir jau tagad apgahdata ar wišâm pilšehtas ikdeenišškâm waja-dšibam un no mahlaina aula palikuši par prahwu pilšehtu. Šche leeli nopelni toreisejam Aškaspijas apgabala pahrwaldneekam, tagadejam karaministriim generalam Kuropatšinam.

Teizot par Ašhabadu beidsamo wahrdu, wehl japeemin weetejâ eerotšču noliktawa. Te glabajas dašchadi reti interesanti fara riški, kuri pee Turkestanas eekarošchanas atnemti eedšunteem. Wehrts ir apškaitit ari weetejo koku školu.

Nodšihwojušchi Ašhabadâ nepilnas diwas deenas, mehš ušelpojâm weeglak, atštahdami šchâs putekšainâs eelas un dewamees tahlak ar to zeribu, ka atradišim preeškâ kaut ko labaku.

Tahlak brauzot atkal bij jabauda wežâs mokas. Atkal tukšnešis, atkal nepahrredšama šmilts. Tikai reti kur eeraugama oase fâ šala šala juhras widû. Šchajâs oafês dšihwo turkmeni šawôs aulôs. Šchai tantai nekur naw paštahwigas dšintenes. Nodarbodamees ar loptopibu, wini klejo ar šaweem ganameem pulkeem no weenas oafes uj otru. Turkmeni dalas diwâs dalâs: tšchomurôs un tšcharwâ. Birmejee šastahda naba-dšigako eedšihwotaju daku, pehdejee ir bagatafâs šchširas. Ar loptopibu wišwairak nodarbojas tšcharwi. Pahreedami ar šaweem ganameem pulkeem no weenas weetas uj otru, wini dašchreij tahlu noklišt no šawas

dsintenes robescham un pawada tur wisu wasaru. Seeweeschi krahj un isstrahdà peenu, wihreeschi zehrpj kameelus un aitas, kuru wilna te ir loti eewehrojams fainneezibas produkts.

Sahkotees plaujamam laikam, tšharwi ar saweem ganameem pulkeem dodas atpakał uš wezo nometni. Turkmeni ir wispahri pahrtikuschi laudis. Bes lopkopibas teem ir wehl daschi ziti pelnas awoti. Seela dala nodarbojas ar auglošchanu, karawanu isihreschanu, pretšchu pahreweschanu is Kivas un Bucharas uš Meschhedu un atpakał u. t. t.

Tšhomuri, turkmenu nabagakee brahli, reti kad iseet stepès, bet wairak usturas sawòs aulòs. Škublusšees is nabadšigajeem apstahkteam tšhomuri pahreet tšharwu kahrtà. Tapat pehdejee, isputinajuschi sawu eedšihwi, war palikt par tšhomureem.

Stepju eedšihwotaju pati daba peespeesč klejot. Šče par eemeslu naw lopkopibas wajadšibas ween, bet ari pašču zilweku dšihwes lihdsėki, kurinamais materials u. t. t. Šchee deenwidus behrni ir pilnigi bes tehwijas. Ta wineem tur, kur azumirkli ir kaut kas ko ehst.

Turkmenu wihreeschi ir kuhtri darba strahdneeki. Galwenàs strahdneezes ir seeweetes. Winas weenigàs ruhpejas par wiseem fainneezibas darbeem, uštahda libittas, baro sirgus, ar wahrdu šakot dara wisu. Wihreeschu weenigais darbs preešč fainneezibas ir: eekaišit semė fehflu un tomehr ari tas teek isdarits loti pawiršchi. Wiš turkmeni ir mušulmani, deesgan maš zeeni sawu tizibu un uš šwehtkeem greesč maš wehribas. Neapškaušchams ir turkmenu seeweeschu liktenis. Sawà jaunibà winas pilnigi atkarajas no tehwa, brahkeem waj tuwakeem radeem, kuri jaunawu atdod par seewu kam grib un šanem sawà labà dabuto kalimu, t. i. šewiščku maš u par seewu. Tà seeweetei naw brihwibas lihds pašai nahwei. Tahdas wihreeschu teekibas turkmeni isskaidro ar tehwu tehwu eeradumu, kaut gan jau tagad pašči šahš atšihst leetu par nenormalu. Seeweetes turpretim zer uš Kreewijas wal dibas eespaidu.

Pirms Turkestanas eekarošchanas jaunawu zenas grosižàs ap 1500 rubkeem. Tà ka šchahda maš u leelakai prezineeku dakał bij par augstu, tad daudsi šehràs pee pahrdrosčas jaunawu nolaupišchanas. Dašchreis seewu dabuja uš parada, bet tahdòs gadijumòs jaunais wihrs no paščam pirmàm laulibas deenam fritu seewas peederigo nagòs, kuri plehša no jaunà wihra waj beidsamo freklu no muguras, lihds kalims naw šamakšats. Ja wihrs nespehš šamakšat, seewa teek ataemta un pahrwesta tehwa mahjàs. Naw ko brihnotees, ka tik gruhti eemantotu seewu turkmens usštata tã nastu, tã kaut kuru pirktu leetu un wišas sawas dušmas is-

gahsch uf nelaimigo wehrdseni. Seewas tomehr pazeetigi nes smago likteni un reti kad mehgina behgt. Neustiziba teef sodita ar nahwi.

Turkmeni dalas wairaf ziltis, kurai katrai faws nosaufums un wehsture. —

Pee stanzijas „Duschat“ mehs atradamees tikai daschas werstis no Persijas robescham. Pawafarê eebrauzam Tedshenas pilsehtâ; gaisf palika patihkamaks un weeglaks. Leefas, ka te nu waretu faldi atpuhstees pehz deenas gruhitbam, bet deenwidus naktij atkal fawa nelaimé. Sche mahzas wirsû obi un mostiti, kuri weseleem bareem lido pa gaisu un bes schehlastibas usbruhf katrai dsihwai radibai. Wagonu durwis un logi ir jatur weenumehr aishdariti, zitadi zekotaja nakts ir nelaimes nakts. Weetejâ oda kodeens ir shapigi fajuhtams. Meesa stipri uspampst, eekaisf un fazel leelas mokas.

Kahdas 800 werstis no Krasnowodskas, Murgabas upes eelejâ, atrodas Jaun-Merwes pilsehta. Dselszetsch winu pahrdala diwâs dakâs. Weenu apdsihwo eedsimtee un te atrodas wisa tirdsneeziiba un pilsehtas eestahdes, otrâ ir tikai kara pulku kasarmas. Pilsehtas nosaufums peerahda, ka schi naw wis ta Merwe, kura sawâ laikâ eenehma tif swarigu weetu austrumu wehsturê. Wezâ Merwe gul jau drupâs un par to peemineschu wehslaf. Jaun-Merwes isskats firdi it kâ apmeerina. Te schistas ir lihdsigs Kreewijas pilsehtam, naw wairs to putekku, kas Ashabadâ un zitâs Niskaspijas pilsehtâs un beigâs — te ir upe, tâ tad ari uhdens un kaut nu gan schis uhdens ir dulkains, tomehr tas tatschu ir uhdens, kura klastbuhtne atdsihwina dabu un atspirdsina katru dsihwibu.

Staigajot pa kaut kuru no Widus-Nijas pilsehtam, uf ikkatra fola ir fastopams kaut kas lihds schim wehl neredsets, austrumneeku sawadâ dsihwe un darbi. Lai apluhkojam kahdu no eelas malas tirgotawam. Tur mehs redsam buhdu, bes durwim un bes logeem, kuras widû uf grihdas fehd tirgotajs sawu pretschu widû. Schejeenes tirgotaji nesahfs juhs wilinat un faukt sawâs tirgotawâs, flawedami prezi par wislabako u. t. t. Kâ ihsts bogdichans winsch meerigi fehd, dses sawu tehju un isturas weenaldsigi pret apfahrtni. Ja juhs no wina ko pagehresat, tas gauft peezeltees, pados prasito un noteifs zenu. Dingetees persi nemihl. Sahfsat juhs prezi nopafat, winsch pateifs ihf „jok“, t. i. „nè“ un noliks leetu wezâ weetâ.

Man bij jaeet uf Merwes kara pilsehtas dalu. Winai tuwojotees eelas metas retakas, naw wairs to persu tirgotawu un restoranu, kas lihds schim, nedfird wairs samaisitâs armenu, tekineeschu, tataru un Deews

sin, kahdas wehl walodas. Sche wißs ir tuffchs un fluffs, tikai weentuligà Murgaba tek lozidamàs un teiksmaini tŝchalodama.

Pahrgahjuŝchi tiltu, mehs jau bijàm kara pilŝehtas dakà. Ŝchis ir jauks Merwes oases ŝtuhritis. Updŝihwotaju ŝinà te ŝastopam nedomatu pahrmainu. Daŝčas minutes atpaŝaŝ nedŝirdejàm neweena kreewu wahrda, bet te wißus eedŝihwotajus atradàm tikai kreewus. Waŝarà te walda breeŝmigs karstums un wiŝi kreewu eedŝihwotaji panes to tikai ar leelàm mokam, glahbdamees zauru deenu pajuntà un iŝeedami uŝ eelas tikai nepeezeŝŝamatòs gadijumòs. Zauru deenu logu ŝlehgi teek tureti aiŝdariti un tikai pulkŝtens 7 waŝarà tos atwer. Kuŝteŝchanàs uŝ eelam ŝaŝkas tikai waŝarà. Beŝ tam ar Merwi mehs eepaŝinamees kà ar drudŝcha un zitu ŝlimibu pereŝli. Katram labi ŝinams, kahdu eepaidu uŝ zilweka atŝtahj ŝemas un purwainas weetas karŝtòs ŝemes ŝtrehòs. Merwe ŝawas apŝahrtnes labad ir taiŝni tahòs ŝemes ŝtuhris Widus-Ťŝijà, kur wiŝwairaf ploŝas drudŝis. Tas ŝche peemeŝlè neween neapraduŝŝos eebrauzejus, bet ari eedŝimtos. Ŝchejeenes drudŝis parahdas daŝhadàs formàs. Galwas, joba, pat weenkahrŝcha pirkŝta eefahpeŝchanàs ir jau weŝels ŝlimibas ŝimptoms. Bet ar laiŝa eekemtu ŝinamu daudŝumu chinina ir jau lihòŝets. Tatschu nereti ŝlimiba peekem draudoŝchu weidu, nogurdina zilweka organizmu un nogulbina zeeteju kapà. Kas ŝihmejas uŝ niŝnakàs formas drudŝi, tad tas ŝawu upuri drihj ween nomahj: nepaet diwas, trihs deenas, kad wißs jau ir galà. Drudŝis, kurŝch preeŝŝŝchejeenes eedŝihwotajeem ir kà aŝa Deewa riŝŝte, peekem ŝawu augŝtako mehru junija un julija mehneŝchòs. Katru gadu ŝchinì laiŝa merweeŝchi gulbina kapà lihòj 250 zilweku. Drudŝcha ŝtipràs attihŝtiŝchanàs zehloni meŝlejami weenigi launajà Ťŝijas klimatà. Tà pahrmehrigais waŝaras karŝtums, ŝajuhtamà temperaturas pahrmaina deenàs un naktis, paŝtahwigà ŝemes mahŝŝligà uhdenoŝchana, weŝeliga dŝeramà uhdens truhkums un daudŝ ziti apŝtahŝli, ir wiŝmihlætee drudŝcha eerotŝchi.

Kà palihòŝet drudŝcha ŝlimneekam, ir jautajums, kurŝch praŝa dŝihwas pahrpreeŝchanas, ŝewiŝŝchi drudŝchainajàs ŝemes, kahda ir Widus-Ťŝija. Drudŝis, kà jau peeminets, dalas wairaf ŝŝkiràs. Weeglais drudŝis pahreet no chinina leetoŝchanas, widejais praŝa wiŝdrihŝakàs ŝlimneeka pahrweetoŝchanas weeglakà klimatà, ilgas un ruhpiigas kopŝchanas, bet augŝtakà mehra tà ŝauzamais „dŝeltenais drudŝis“ ir reti kad dŝeedinams, jo wairaf tadehŝ, ka wiŝŝch welkas tikai maŝu laizinu. Domehr ŝchis jautajums lai paleek ŝinibu wihru apŝpreeŝchanai. Mehs tikai teikŝim pahra wahrdu, ŝas jaewehro no wiŝweenkahrŝchæeem lihòŝekleem, lai iŝŝargatos no drudŝcha.

Ir diwas swarigas un loti weenfahrschas leetas: 1) Zif ween tas eespehjams, ijsfargatees no newahrita uhdens leetoschanas un 2) wakarôs, faulei noreetot un eestahjotees wehsakam gaisam, apgehrbt wirsdrehbes. Râ pirmais, tâ otrais lihdsjeklis pašchi par semi şaprotami: şwaigâ uhdeni droşchi ween atradijees drudşcha bakterijas. Wakarôs pahgehrbtees şiltakâ apgehrbâ ir tadehl wajadşigs, lai wakara dşestrumâ ahtri neatdşifinatu deenas karstumâ şakarşuşcho meesu. Gewehrojot şchos weenfahrschos lihdsjeklus, katris Widus-Asijas jauns eenahzejs buhs daubş darijis şawai apdroşşinaschanai pret drudşcha breeşmam.

Beş drudşcha Widus-Asija ir bagata ar zitâm şlimibam, kâ ar tifu, daşchadâm wehdera fehrgam, plauşchu karşoni u. z. Saweenota ar Persiju un Afganistanas robescham, kuras atkal stahw tumâ şakarâ ar Indiju, Asijas koleras şchuhpuļa weetu, war weegli tift eenesta ari şchi breeşnigâ fehrga, kâ tas notika 1892. gadâ, kad kolera peenehma Kreewijâ deesgan draudoşchu weidu.

Katrâ aprinkî ir şaws ahrişts, kas pašneedş medizinas palihdşibu, feldşchers un wezmahte, kuri uşturas şawâs aprinku waldês. Apgabalâ ir trihs brihwâs apteeķas: Aşhabadâ, Merwê un Krasnowodşkâ. Beşdejâ ir ari apteeķas pretşchu magasina. Tanis apgabalôs, kur naw apteeķu, şahles teek işdotas no weetejo laşaretu jeb dşelşşzeku apteeķam.

Merwes aprinkis wehl eewehrojams ar şawu kokwilnas ruhpneezibu, kura şche attihştita deesgan leelâ mehrâ. Weetejais klimats ştipri şekmê kokwilnas ruhpneezibu. Karştâ wafaras şaule augli pilnigi nogatawina, tikai reti gadas, ka agri uşnahkufşchais rudens un leetus şamaitâ wişu raşchu un eewehrojami pamaşina kokwilnas wehrtibu. Te fastopamas daşchadas sortes gan Amerikas, gan Asijas kokwilnas. No Asijas sortes wairak teek apştrahdata şarkani dşeltenâ un baltâ kokwilna. Şcho sortu fehkla ir işwesta iş Bucharas un Persijas un Merwes aprinkî işaug daubş labak kâ şawâ tehwiĵâ. Ari Amerikas sortes naw nemâş şliktakas par iştâm amerikanişkâm. Kokwilnu işstrahdâ ari Aşhabadas, Krasnowodşkas un Tedschenas aprinkôs. Apgabalâ ir trihs kokwilnas tihramâs fabrikas un Aşhabadâ domâ tahdam pat noluhķam eerihķot twaiku fabriķu. Tâ ka Aiskaspijas apgabalâ ar kokwilnas ruhpneezibu nodarbojas wehl tikai no 1886. gada, tad, şpreeşķot pehş tagad jau panahķtâm şekmem, jazer, ka ar laiku şche wehl jo ştiprak nodibinaşees kokwilnas ruhpneezibas kultura.

Netahlu no Bairam-Āli stanĵijas parahdiĵas wezâs Merwes drupas. Āaika gan bij maş, tomehr işlezu iş wagonu un ŀeidşos kaut daşchas minutes apluhķot ŀlawendâs drupas. Beē Bairam-Āli stanĵija ŀstahweĵâm

weenu pusstundu, tà tad daudj nefa newareju apskatit. Jr grubti isteikt, kas fajuhstams, stahwot kahdas senlaidu waras un krahschnuma kapa malà. Spalwa ir nespehzigà aprakstít tàs alas, pagrabus un welwes, kuras stahw azu preekschà, pusfagrumuschas, klufas. Nejauschì jajautà: kas gan dibinaja scho tagad drupàs guloscho pilsehtu, kur tagad winsch? Kas sche dshwoja? Ka rofas muhreja wehl tagad stipràs welwes? Kas sche karoja, ka afinis te pluhda un kas tif besdeewigi un warmahzigi lifa pihschlòs wisus schos jaukumus?

Zif no grahmatam un wehstures redsams, tad tanis tahlajòs laikòs, kad Ciropa wehl fnauda dsità gara meegà, Merwe bij safneegusi sawas kulturàs augstato stahwokli un ar pilnigu teesibu sauza fewi par pasaules walbineezi.

Merwi eekaroja Antigons-Ziflops, Aleksandra Zeelà kara wadonis. Toreis Merwei bijis 7—8 werstis apfahrtmehrà. Wairak reises wina ir ispostita lihds pamatam, bet tad atkal uszelta no jauna, wehl grejnaka par ispostito. VI. gadu simteni pehz Kristus te walbija biskapiba, bet kad arabi eekaroja Merwi, ta pahrwahrtàs par musulmanu zentru. X. gadu simteni arabeeschu zetotajs Merwi nosauz par apbrihnojamafo no zilweku rofu darbeem. Tschingis-chana laikà Merwe safneedsa sawu augstato stahwokli. Bet chana Dschagataja dehla nonahweschanas deht Tschingis-chans lifa apkaut wisus Merwes eedshwotajus. Pehz tam pilsehta wairs ilgi newareja usfelt un tikai 1400. gadà is winas drupam pazehlàs jauna dshwiba. Pehz Samarkandas chana Abdul-Kerima nahwes Merwe pahrgahja no rofas rokà starp buchareescheem, perseem un kweescheem. Pehdejo reis wianu usbuhweja Nadirs-Schachs, apmetinadams te isnahzejus is Persijas. Par galigo Merwes isnihzinaschanas laikmetu skaita XVIII. gadu simteni.

Kreemu zetotajs Dr. Jaworskis par Merwi pasneeds schahdas fikas:

Ap 334. gadu pehz Kristus Merwe stahweja biskapu pahrwaldibà. VI. gadu simteni kristiga tiziba stipri isplatijàs starp semes eedshwotajeem. Bet kristigai tizibai nebij ilgi selt Merwes apfahrtne. Sau VII. gadu simteni te arabeeschi sahka ar uguni un sobinu isplatit sawu muhameda tizibu. Bet lai gan wianu bahrdshibas bij neaprakstamas, tomehr nekristito shwehristkais fanatismus nedabuja wirsroku pahr kristigo tizibu, kura wehl bij pilnòs seebòs Harosanà. 670. gadà Merwi eenehma arabeeschu kara wadonis Haritoms. 705. gadà eekaroja ari Balchu, Baktrianas galwas pilsehtu, bet „pilshehtu mahte“ Merwe schoreis ilgi guleja pihschlòs. Ap 742. gadu wianu atjaunoja Harosana energiskais pehznahzejs Sajars,

kursch ari eekaraja neween wisu Amu-Darjas eeleju, bet ari Ferganu un eelausjās labi tahlu ari Austrumu-Turkestanā.

No šča laika šahkās wisu Amu-Darjas semju seedu laiki. Arabi te nebij eenahkuschī wis tā ispostitaji un eekarotaji, bet tā jaunas kulturas dibinatāji. Harofana waldbibas laikā seme peepilbijās ar daudz seedošām pilsehtam. Starp pehdejām arabeeschu dsejneeki un zetotaji wiswairaf zilbinaja Merwi.

X. gadu simtenī Merwe šakaitija no šaweem pilšoneem daudz sinibu wihru, kuri Merwē bij dšimuschī un miruschī. „Š Merwes zehlās Abbasidu gaišma,“ raksta arabeeschu zetotajs Hib-Haukels. „Ari Mamuts te dšihwoja, kad palika par kalifatu galwu. Merwe ir raidijusi pašaulē daudz dušchīgu kara wadonu un sinibu wihru. Ahrsts Beršuje, kura ščanam neweens no amata brahteem newareja lihdsinatees, Barbabi, flawenais mušikants, kursch šazerejis wisapbrihojamākās dšeesmas, wisu wīnu šchuhpulis karajās Merwē.“

XII. gadu simtenī zetotaji nebeidsa šlawet Balčas, Merwes un Termedas jaukumus. Sultans Sandschari wiswairaf ruhpejās par Merwi, tomehr šča pašča sultana laikā Merwei bij japeedšihwo gruhčas deenas. No seemeleem eebruka gusi un atkal uš wairakeem gadeem pahrwehrtā Merwi drupu kaudši. Bet ari šchoreis pilsehta wehl atsehla.

Šī tahlu kultura no mums aprakstītā Wibus-Asijas apkahrtne bij attihstīta, redšams no šeloschā. Tāi laikā, kad wišas Eiropas ahrstneezibas mahkšla wehl pašahweja tikai šihlesčanā un burwibā, Merwē jau bij preešchšihmigās šlimnizas. Tapat ari te bij 10 bibliotekas un kaut nu gan weenā no wīnām bij tikai 200 šehjumi, tomehr tee pašči bij no fewiščas wehrtibas.

Pilsehta no gusu rokam šahka pahreet daščadu šwešču tautu rokās. No eesahkuma wīnu eenehma knasi Gouri, kuri tikko bij nobibinajuschī Turkestanā šawu waru.

Šeenahza XIII. gadu simtenis. Wišu Asiju pahrpluhda mešchonigo mongoļu kara pulki, waditi no „pašaules knasa“ Tšchingiš-šana. Mongoli tā uguns leesma pahrnehma semi un nopostija wišu lihds pamatam. Mongoļu tauta ir weena no wisšwehriškākām tautām un šchoreis tā puspašaules pahrwehrtā kļusā kapsehtā. Nweena pilsehta neišbehdša mongoļu waras darbeem. Tā ari Merwei šchoreis bij jaapšedš drupās šawa krašchnā, flawenā pagahne. Šahsta, ka pilsehtas eedšihwotaji greesušchees pee Tšchingiš-šana ar luhgunu, lai taupot pilsehtu, bet wīnšch, neustizedams eedšihwotajeem, luhgunu atraidijis, apkahwis eedšihwotajus

un pilsehtu pahrwehrtis par drupu kaufsi. Tà dabuja galu kahti 1,300,000 pilsehtas eedfihwotaji, isnemot tikai isfraudsitus 400 mahkflineefus un amatneefus, kuri tikufchi nosuhititi us Mongoliju deht chana pils isgresnoschanas.

Schis bij pirmais spehzigakais spehreens, kursch Merwei wairs nekad netahwa pazeltees fenà krahschnumà. Mongolu breefmu darbu pehdas wehl schodeen redshamas Widus-Asija. Zetotajs Ibn-Batuts, wairak kà fimts gadus pehz mongolu eebrufshanas zelodams pa Widus-Asiju, starp zitu femifchi noschehlo kahtu Merwes moscheju, kura bes schaubam bijufi weena no apbrihnojamačam ehkam pafaulè.

XV. gadu fimtenis bij tikpat breefsmigs. Tagad par Asijas walbineeku usstahjàs tislais Timurs. Tas ispostija wifas apfahrtejàs pilsehtas un nolaupitos gresnumus aisweda us Samarhandu winas iskrahschnofchanai.

1369. gadà mongolu wezato un preekshneeku fapulzè par Transakfonijas emiru weenbalsigi eezehla Timur-Beku, mums wehsture pasifstamo Tamerlanu. Pehz tam Widus-Asija deefgan ilgi walbija meers. Wehl pehdejo reij Merwe pazehlàs ij pihfchteem, bet ne us ilgu laiku. Bucharas emirs Schach-Murad-bejs atkal isnihzinaja scho Asijas templi un eedfihwotajus isklichdinaja pa Bucharu.

Tà us wifu muhschu nojuda Wezà Merwe, paglabadama šawàs drupàs fenlaiku sinibu un mahkflu. Tà isnihka „pafauls walbineeze“, atstahdama tikai apbirfufshas feenas un tornus, lai tee apraudatu pagahjufshàs šlawas un waras deenas. Un teefham, waj gan winas, schàs apbirfufshàs drupas, neusstahjas kà neapklusinami leezineeki ij fen bijufcheem laikeem? Jo ilgak noskatas schais atleekàs, jo darbigaka top fantafija. Skatees un leekas, kà nupat, nupat nodrebès wezee muhri un kà straume šahks pluhst garfch stahsts par bijufcho walbineeku waru un šlawu, par nabageem, bagateem un mahziteem wihreem, par afinstahrigem kaimineem, par semes labàm un šaunàm deenam . . .

Atwadijees ar šlawenàm drupam, demos tahlak — us Bucharu.

Diwi fimts trihsdesmit aštonas werstis atkal brauzàm pa šlawàm fmiltim. Gruhti eedomatees wehl behdigakas apfahrtnes, kà druhmàs Repetek, Pefku, Karaul-Kuju un Barchanu stanzijas. Un tomehr te tatfchu jadsihwo zilwefeem.

Amu-Darjas tuwumà šahka parahditees daschi šakumi. Jo wairak tuwojamees Tšhardschujas pilsehtai, jo jautrafa palika apfahrtnes, lihdi beigàs apstahjamees us pašcha Amu-Darjas upes krašta Tšhardschujà, kà dahrsà. Tà nemanot bijàm pahrbraufufchi Bucharas robeschu.

Pahr Amu-Darjas upi ir pahrbuhwets koka dselsszela tilts, weselu wersti garsch, pa kuru brauzâm 40 minutes. Schi ir Aiskaspijas dselsszela wahjakâ weeta. Neraugotees us sawu ihjo muhschu, tilts jau wairaf reischu ir eegahsees straujâ Amu-Darjâ, tikai bej dselsszela wilzeena, tâ ka zilweku dsihwibas naw gahjuschas bojâ. Tagad pahr Amu-Darju buhwè dselss tiltu un pasascheereem nebuhs wairs weselas 40 minutes jadreb par sawu dsihwibu, welkotees pahr tschihktofscho koka tiltu.

Stats no dselsszela us Amu-Darjas upi ir krahschas, sewischki us lejas pusi. Te upe tek loti krahschni un leekas, ka winas gals sawee-nojas tahlumâ ar skatu rinki. Schur tur eeraugama dascha laba falina.

Pahrwilkschees pahr Amu-Darjas tiltu, mehse eebrauzâm pawisam jaunâ pasaulê. Gan daba daudj neatschkehrâs no lihdschinejâs, bet zilweki bij pawisam ziti. Druhmo un meschonigo turkmenu weetâ te fastapâm jantros buchareeschus sneega baltâs tschalmâs un warawihksnes krahfainôs chalatôs. Chku arkitekturas finâ ari fastapâm leelako sawadibu. Wispahri eespaidu bij loti daudj, bet tuwojâs wakars. Beesâ austrumu nakts tunisa ar sawu nezaurredjamo segu pahrklahja semi un nelahwa mums wairs apluhkot interesantâ apgabala.

Bucharas chana walsts naw pilnigi patstahwiga, bet pastahw sem Kreewijas Zara pahrraudsibas. Kreewija nepeelaisch Bucharas eeschejâs politikas un neatkauj tai nelahdu diplomatisku farunu ar kahdu zitu walsti. Ja Bucharai ir kahdas darischanas ar ahrwalstim, tad tahdas teek westas zaur Kreewijas widutajibu. Kas sihmejas us eeschejo pahrwaldibu, tad tahda ir atwehleta paschu buchareeschu brihwai gribai. Waldibas galwa ir Bucharas emirs, kusch ir wifas semes pahrwaldneeks un pawehlneeks un kura rokâs atrodas sawu pawalstneeku dsihwiba un nahwe. Pehz emira nahk kasi-kala, t. i. tautas galwenakais teefnefs un muhamedanu tijibas preekschstahws. Bes wina emira labâ roka ir wehl ta ministri un beki, ar kureem emirs rihkojas loti swabadi: augstakais amata wihrs jau rihâ war buht pehdejais lopu gans un otradi. Emira troni manto wina pehznahzejs. Beku usdewums ir lihdsigs muhsu gubernatoru amatam, bet teem ir pilnigi neaprobeshota wara un teefibas. Katris Bucharas beks ir it kâ nodalits knafs. Sawu eezirkni winsch pahrwalda gandrish gluschni neatkarigi no emira. Wina griba ir apatschneeku litums. Beku usdewums ir pahrwaldit sawus apatschneekus, falasit no wineem nodoklus preeksch emira kafes un preeksch sawâm personigâm wajadsibam. Nodoklus falasa wairaf naturâ un tâ ari beks nobod winus emiram: tik un tik daudj chalatu, tik ehjeku u. t. t. Stanofchâ metalâ

makfâ tîkai tîrgotaji. Beka amatu manto ta behrni. Bet emirs war katru azumirkli bekam atnemt wina godu un teefîbas un nodot kahdam zitam, kas ari gadas ne wîfai reti. Bekam mirstot, wîfu wina naudu un mantu fanem emira kafe, tà tad nahkamais beks no fawa tehwa neka nemanto. Bucharas walsts eerehdni ir peespeesti kalpot sawâ weetâ lihds nahwei. Nekahdu gadu iskalposchanu nedj atwakinajumu te nepasîhft. Reif beks ir eezelts par kahdas pilsehtas walbineeku, winsch tur paleet lihds firmam wezumam, eeflehdsées pîli ar sawu haremû. Tikai kahdas diwas reises gadâ tas atstahj sawu fîlto perekli, lai eerastos sawu pawehlneeku apweizinat. Pee tàs paschas reises emira kafei teef nodoti falafitee nodokli. Ja emirs paleet ar sawu beku meerâ, winsch to atlaisch, apdahwinajis ar chalatu. Pretejâ gadijumâ beks teef eeflodfîts paslepenâs welwês un neredj deenas gaismas wairs nekad.

Râ Kreewijas un winas intereschu aisstahws Bucharâ usturas Reifariskais Politiskais Agents. Winsch nowehro buchareeschu istureschanos pret eiropescheem, ir par widutaju daschadâm farunam ar Kreewiju un zitam walstim un zenschas attihstît Bucharas wal dibas humanismu pret saweem apatschneekem. Politiskais Agents preeksh wîfas semes ir no leela swara.

Bucharas apdsihwotaji ir farti. Wini dalas usbekôs un tadschikôs. Abas schkiras weenu no otras war weegli ischskirt tà no farunas, kâ meefas buhwes. Usbeki ir milsigi, plezigî tehwiki ar rupjeem gihmjeem, kamehr tadschiki ir daudj fihkafi par wineem. Seeweetes staigâ ar aisklahtem sejeem un tas ir schehl, koti schehl. Austrumneezes wîfur pasihstamas kâ sklaistas, dedsigas un kaislas seeweetes, bet — kas lai eedroschinas pahrkahpt bahrgo muhameda likumu un atklaht noslehpumaino waiga aiskaru?

Bucharâ fastopami ari schihdi, indeeshi, armexi, grufini un beigâs — ari kreewi, furi te eeklihduschî meklet laimes un peedshwojumû.

Tuwjojotees Samarandai un eebraufdami jo dsikat Widus-Atijas zentrâ, fastapâm weenmehr interesantakus skatus. Kameeli pa 50 un wairak weenâ rindâ, issteepuschî sawus garos kaskus, lehni fotoja zits pehz zita pa dsikâm smiltim. Widus-Atijâ us katra foto fastopami kameeli gan us zeta, gan stepê. Kirgischî pa diweem un pa trim sehdb wînu pinkainâs mugurâs, gahseledamees us preekshu un atpakal. Pakal leelajem kameekem tek masee kameeleni ar gandrihs wehl baltu wilnu. Kirgisis — karawanes wadonis sawâ spizigâ, balta woiloka galwas apsegâ, ar platâm malam, jahj papreeksh us ehjeta. Kirgischa pazeetigais

un neschkiramais kalps ir kameelis. Wīnšch raugas ar noruhdita, gadu tuhštostochēem eedihdita wehrga skatu, kusch it kà leptos ar šawu wehrdšibu. War šalast kaut ko strupi aprobešhotu un nelaimigu kameela gandrihš zilwezigà gihmī ar garu, išteepušchos apafschluhpū, gāreem, pinkaineem mateem, kuri nokaras pahr azim; wīš weenās kahrpās, eewainojumōe, lupatās, smirdošchs un netihrs, šakroplots no pastahwiga darba, grausdams wīšam tam par atlihdsibu tikai ašos, ruhštos dadschus, wīnšch ari atpuhtas brihdi nesaudē šawas wehrdsiskās ištureschanās un padewigi stahw uš zeleem, it kà luhgdams peedošchanas par šcho brihwo brihtinu. Beš teem smagumeem, kuras zilweki kameelim uskrauj, wīnšch no paščas dabas ir apseglots ar nekad nenonemamu nastu — šawu neglihto kupri, it kà tadeht, lai wīnšch nekad neaišmirstu šawa muhšchigà wehrga stahwokta. Un kaut gan kameela galwa weenumehr augstu pazelta un raugas pahrleezinofchi, ar lepuu šawas wehrdsiskās pazeetibas un padewibas apšinu, bet par to wina faklis ir dšili nokahrees lihds semei, it kà pats luhgdamees pehz wehrgu kehdem...

Samarfanda atrodas šeščas werstis no Sarowščanas upes; deenwidōs no Samarfandas welkas gara kalnu rinda, apklahta ar muhšchigu šneegu. Šchinis kalnōs Sarowščanas upe nem šawu eesahkumu, apšlazina un ustur garu semes gabalu, kurā atrodas ari Samarfanda, tad dodas tahlak tukšneš, kur top mašaka un mašaka, lihds beigās, starp Bucharu un Amu-Darju, pašuhd tukšnešča smiltis.

Samarfandas eedšihwotaju skaits sneedšas lihds 30,000. Kreewu buhs tikai treschā dala, eeskaitot ari kara pulkus. Samarfanda dalas divās datās: kreewu pilsehtā, kura eenem weenu kwadrat-wersti un aštonas reises leelakā Alšijas pilsehtā. Kreewu pilsehtas dala no wīšam pušem eeslehgta gan no Alšijas pilsehtas, gan ari no weetejeem „kischlakeem“ jeb šahdscham. Tā tad kreewu Samarfanda eenem tikai masu dakinu leelā no eedšimtajem apdšihwotā pilsehtā. Šchejeenes kischlakeem naw starp weenu un otru nekahdas robeščas, kà kreewu šahdscham, bet wini wīš šaweenojas weenā kopigā grupā.

Mašā kreewu pilsehtas dala ir pee tam wehl loti reti apdšihwota. Weenigās ir Kata Kurgana un Kaufmana eelas, kuras apdšihwotas drušku beeschaf. Wīšā Samarfandā ir tikai weena diwstahwu ehka no šarkaneem keegeleem, pahrejās buhwetas waj nu no mahleem, waj nedebsinateem keegeleem. Junti ir lihdseni, noklahti ar needram un dubleem. Pilsehtā naw neweenas koka buhdinas, pat sehtinas, pateizotees pilnigam mešča truhkumam. Preešchu dehtus nepeezeeschamām wajadsibam un

telegrafu stabus peeweb no Kreewijas un pahrdoð ſche par loti augtâm zenam. Stahsta, ka agrak preeſchu weetâ telegrafa stabus taiſijuschi no zipreeſchu kokeem, kuru ſchejeenes kalnòs ir deesgan daudj, bet wehlaſ to atraduſchi deefin kadeht par nederigu.

Samar kandâ tikai weena eela ir brugeta ar afmineem, kura web uſ wofſahli. Tikai jabrihnas, kadeht wofſahle eerihkota weſelas peežas werſtis no pilſehtas. Samar kandas wofſahle ir maſa weenſtahwu ehka. Kraſnowodſkas wofſahle to ſawâ grefnumâ un eerihkojumâ daudj pahrfpehji.

Samar kandâ preeſch eebrauzejeem ir kahdas peežas weefnizas, no kura weenâ ir ari waſaras dahrs ar atklahtu ſzenu. Schejeenes weefnizas ir ari neleelas mahjinas ar trim waj iſchetreem logeem eelas puſe un daſchâs no winâm naw wairak par puſduzi iſtabu, par kura tomehr jamakſâ deesgan augſta zena: ſlitti mehbeleta iſtabina ar logeem uſ pagalna puſi, keegetu grihdu un puſtumscha, maſſâ 2 rubli 50 kap. par beenu un nakti. Tomehr par to naw ko brihnotees, jo gandrihji wiſas weefnizas walda ſchihdi.

Pilſehtâ ir weena pati pareiſtizigo baſniza un ta pati maſa un loti ſema. Leelu un wairakſtahwu ehku Samar kandâ nemas nedrihſt buhwet, beeſchi atfahrto damâs ſemes trihzeſchanas deht. Stahsta, ka Samar kandas apfahrtnê kaut fur wehl eſot praweefcha Eliaſa baſnizas atleekas. Baſiſtamais zetotajs Marko Polo rakſta, ka XII. gadu-ſimteni křiſtiga tiziba te tâ bijuſi iſplahſtita, ka Samar kandâ ween bijis lihds 800 baſnizu.

Kahdâ pilſehtas parkâ ir eewehrojamas trepes, kuras web no ſtahwa kalna. No wirsgala ſchâs trepes ir no tihra marmora, bet uſ lejas galu pahrwefrſchas par keegetu; ſchâs trepes, tâpat kâ wiſs zits, ir loti nolaiſtas. Wairak pakahpeeni ir ſadauſiti, daſchi pawiſam iſzelti. Kaut gan biju daudj laſijis par „ſkaiſto Samar kandu“, par winas tihrajâm eelam un ſkaiſteem dahrſeem, bet man leekas, ka to war teikt tikai ſa- lihdsinot ar Aſijas, bet nekahdi ar Europas pilſehtam. Kâ dahrsi, tâ bulwari Samar kandâ ir ſlitti uſtureti, tâ kâ pat ſola gruhti atrakt ko apſehſtees.

Ap parku ir eewehrojami jauks bulwars, kahdu werſti garſch un lihdsens kâ dehlis. Winſch ir noſtahdits ar 16 rindam koku, kuri ſadalaſ 7 alejâs: diwâs preeſch brauzejeem un peežâs preeſch kahneekeem. Bulwarim eepretim ſtahw kara gubernatora nams, pilnigi nogrimdams ſakâ dahrſâ, kurſch ir weenigais Samar kandâ, kas aptaiſits ar muhra ſehtu. Bulwarim turpretim naw nekahdas robeschas, kas loti trauze

usturet winâ tihribu. Un zif tas gan schehl! Samarbandâ ir tik brih-nischi bagata augliba, tik koscha daba, kahdu pee mums grubti eedomatees. Bet Samarbanda wehl neprot tos isleetot.

Behdigi ir tas, ka Samarbandâ naw neweenas bibliotekas, tabehl katram, kuru listenis noraidijis schai kulturamas nomalâ, japiert grahmatas weetejâs pahrdotawâs, kuras winas tomehr atrodas loti aprobeschotâ skaitâ un jafamaksâ gandrihs ar dubultu zenu. Wispahrigi katra leeta, kura naw weetejâ isgatawojama, maksâ diwreij un trihsreij dahrgak kâ Kreewijâ.

Ja eeskatas kreewu Samarbandas tirdjnezibâ, tab kriht azis tas apstahllis, ka wisî tirgotaji ir pa leelakai dalai schihdi, farti un ziti eedsimtee, bet kreewu loti mas. Sche ir ari daschas kotwilnas tihramâs fabrikas, kuras peeder gan kreeweem, gan farteem, trihs jeb tischetras wihna fabrikas, kuras pagatawo degwihnu no wihnogu fulas. Brihnums tikai, ka te lihds schim laikam naw zukura jabrikas, neraugotees us to, ka 1897. gadâ tirgotawâs weenam pascham pirzejam nepahrdewa wairak kâ weenu mahrzinu zukura, jo wisâ Samarbandâ bij atlikuschi wairs tikai daschi pudi. Zukurs tab ari fasneedsa nepeerebseli augstas zenas. Tahdi gadijumi notika beeschi ween, tiklihds kahds zukura suhtijums no-kawejas. Tas nu buhtu no weenas pufes. No otras pufes jaewehtro tas, ka Samarbandâ buhtu daudj materiala preeksch zukura pagatawo-schanas. Lai peemin tikai wihnogas, kuras sche ir fewischi kaldas un maksâ tikai 40—50 kap. puds.

Samarbandâ ir lihds 15 ahdas fabrikas. Te katru gadu isgatawo ap 50,000 leellopu ahdu, kuras isshuhta wisas Turkestanas leetoschanaî. Sirgu ahdas teel suhtitas us Kreewiju, fewischi us Warschawu, sahbatu peederumu isgatawoschanaî. Japeemin wehl daudsas fartu ekkas taif-tawas, kuras weenâ deenâ pagatawo lihds 20 mahrzinam ekkas no kun-schuta, reeksteem, wates sehklam u. t. t., kâ ari sihda apstrahdaschana un no ta pagatawotee isstrahdajumi. Sihdu un wina isstrahdajumus farti isleeto gan sawam wajadsibam, gan suhta us Kreewiju. Turpat nosuhta ari rihsu, kotwilnu, kaltetas wihnogas, aprikosus un daudj zitu deenwidus augu. No Kreewijas Samarbandâ peewed daschadas manu-fakturprezes, stikla un metala isstrahdajumus. Kreewu pilsehtas dalâ tirgus platscha naw, kaut gan tas buhtu loti wajadsigs. Katras waja-dsibas dehl ir jadodas us fartu pilsehtu, waj ari jausmana, kad us eelas parahdisees farts, iswadadams us sawa ehsele gan putnus, kartupekus, rihsu un zitas ikdeenischigai dsihwei nepezeeschamas wajadsibas.

Mahzibas eestahschu jinâ ari Samarkanda ir nabaga, jo lihdi 1898. gadam winâ nebija neweenas widejas mahzibas eestahdes.

Samarkandas kristito kapsehta ir tuhlin aij pilsehtas. Kapsehtas widû, apakâ zipreschu apstahbitâ kalninâ, ir mafa basniza. Kapu peeminekki pa leelakai dakai ir no pelnu krahsas marmora, rupja isstrahdajuma. Nejauschi usduhros uj kahdas pariseetes peeminekka, kuras kapa weetu liktenis bija nolehmis te, tif tahlu no Franzijas.

Schrmigu eespaidu atstahj Samarkandas polizejas apakščkareiwji — gorodowoji. Sartu pilsehtas dakâ wini wisi ir isfrauditi no eedsimtajem, kuzi prot „runat kreewu walodu“, kaut gan deemschehl schi kreewu walodas praschana pastahw tikai daschu šaraustiitu frasu gruhtâ isrunâ. Wisi schee polizejas eerehdni apgehrbti kastaku krahsainôs mehtelôs un kâ seemu tâ wafaru aunahdas zepurê, is kuras malam nereti ween raugas raibâ fartu mize. Beeschi, loti beeschi schee „eerehdni“ fastopami bes formas, šawâs tautiskâs mizilês, sem koka ehnas, smehlejot kaljanu waj dserot tehju, it kâ par šawu usdewumu ispildischanu wineem nebuhtu nefahda dakâ.

Daschadu leetu iswadashchanai teef leetotas arbas. Urbai ir leelu nestawu isfkats, ar diweem gareem galeem, kurdôs eejuhdi sirgu. Urba uštaita us diweem augsteem rateem, kuzi ir wairak kâ trihs arschinas zaurmehrâ. Daschreis arbas ir aischlaktas un tâ lihdsinas tirgotaja budkai, waj ari Sarkanâ krusa rateem. Brauzejs nesehd wis arbâ, bet sirga mugurâ.

Interesanta ir medrese, musulmanu augstakâ skola. Schâs ehkas augstums no basara laukuma puses ir 97 pehdas, bet no eelas puses 38. Celas pusê medrese ir bes logeem, tikai schur un tur bes kahdas kahrtibas un plana redšams zaurums bes rahmjeem un glahšes. Durwis, kuras atrodas trihs medreses šeenâs, stahw starp augsteem stabeem. Laukuma pusê, ehku stuhrôs pazelas munari, t. i., augsti torni, kuzi atgahdina fabrikas škurstenus; katra torna augstums ir 97 un zaurmehrâ 13 pehdas. — Kreewijâ medreses ir wisur, kur dšihwo leelaka dakâ musulmanu, bet wiswezakâs no winâm ir Samarkandâ, Taschkentâ un Kokandâ. Labi eerihkotai medresei ir pareisa tšhetrstuhra isfkats; aprobeshota wina ir ar muhra šeenu, kuras eekšpusê teef peebuhweta šudšhra (telpas preeksch skolotajeem un skolneekem), weena waj wairak darschanes (klases istabas) un moscheja. Medresi pahrwalda muddaris (mahzibu padewejs). Seelâs un bagatâs medreses ir wairak muddarisu. Bijušhôs laikôs muddarissus isfraudsija un apstiprinaja amatâ pats šans. Kreewu Turkestanâ no 1891. g. pastahw jauna kahrtiba; par muddarisa

iswehleschanu fastahda protokolu, kuru lihds ar skolu inspektora preekschâ stahdijumu nosuhta apgabala galwenam skolu inspektoram, no kura atkarajas muddarisa apstiprinaschana amatâ. Gandrihs wißi muddarisi ir dabujuschî iglihtibu Bucharâ. Beetâ wixi eestahjas ne agraf kâ 40 gadus wezi un ispilda sawu peenahkumu lihds pilnigai nespehziwai, waj nahwei. Medreses skolneeki nes nosaukumu: mulla (mahzits), talib-i-ilm, jeb weenfahrschi talib (sinibu meklebams). Medresê eestahjas jaunekti, kuri beiguschî semaku musulmanu skolu kursus, kur wixi ir eemahzjufchees lasit arabu walodâ. Widus-Miijas medresês skolneeki fahf no ta, ka ismahzas no galwas awal-i-ilm (sinibas eefahkumu), ihfu musulmanu katkismi, kursch nodrukats persu walodâ un pastahw no jautajeeneem un atbildem. Tahlat nahf pirmâ kursa nodala — grammatika; skolneekem jasin tik dauds no arabu walodas, lai bes apgruhtinaschanas waretu nodarbotees tahlatâs sinibâs. Sekoschais kurss şadalas diwâs datâs — muşkilat (wispahrigas sinibas) un mafata (juridiskas). Pirmâ datâ teef eefkaitita deewwahrdu siniba, logika, dialektika, metafisika ar astronomijas un kosmografijas nodalan, tautas teikas un forana isfkaidrojumi. Juridiskais kurss pastahw religiozo teefşbu ispehtischanâ un teokratiskâs musulmanu walsts ziwil- un kriminal-likumu sinaschanâ. Pilna kursa gandrihs nekad neiseet. Tahdu isnem zauri tikai tee, kuri kahdreif domâ buht par kasijeem jeb ziteem şawas tautas amata wişreem. Şi zitam sinibam teef şewischi zeenita matematika, bet wixu isnem tikai pawirski un ne wairaf kâ pirmâs tşhetras darbibas. Şi geometrijas eemahzas tikai nepezeesşamafâs wajadsibas preeksch semes mehrischanas un isdalischanas starp mantineekem, tapat ari preeksch pirkschanas un pahrdoschanas. Bes tam medresê eepasihstina ar geografiju, sem kuras şaprot şeno tautu nostahstus (p. peem. par kahdu şalu Şndijas juhrâ, kurâ dsihwojot kahdi şawadi radijumi) un ar pirmâm tautas medizinas sinam. Skolneekus zenschas pahrllezinat, ka sinibâs flehpjas zilwezes gudriba un tikumiba. Bes tam mahzas no galwas sinamas grahmatas, kuras pa leelakai dalai usrakstitas dsjejâs. Medresê ir trihs klases: semafâ — adna, widejâ — aufata, wezafâ — ala. Pahrejot wezafâs klafês, eskameni neteef pagehreti. Beidsis mahzitees weenu grahmatu un pahreedams us nahkoscho, skolneeks jau ar to pašchu teef şkaitits par nahlamâ klafê pahrgahjuschu. Noteikta termina preeksch katras klases naw. Gadas, ka skolneeks nosehd weenâ pašchâ klafê 8—10 gadus. Skolneeku wezums grosas no 15—40 gadeem. Dajchâs medresês skolneeku şkails naw pahrats par 5—10, dajchâs tas şneebjas lihds 300.

Upluhkojuschi medresē no ahreenes, mehē dewamees tās eefšchpušē. Torna wirsotnē nowed ūchauras atmina trepes, kuras wijas ap torna eefšchpušē. Torna galā atveras burwigs ūstas. Austrumōs un deenwidōs lihds padebescheem pazelas augsti kalni. Seemelōs welkas robaina kalnu rinda, kura ar ūwām lebus wirsotnem noejoschas ūaules ūahrtōs starōs lihdsinas uguns juhrai. Un ūcho kalnu pakahjē gut Samarkanda ar ūaweem beesa ūakuma apklahteem kischlateem, kuri ūteepjas tahlu uš ūee-meleem un beigās paūhd debes malā . . .

Tagad ūchee torni kalpo newainigam mehrkim. Rā weza ūenlaiku atmina wini ūawās drupās wilina katru ūweūchineeku un paūneedj tam neaprakstami jauku ūkātu uš apūahrtni. Bet bij laiki, kad winus uš-luhkoja ar ūchauūchalam. No ūchejeenes nogahja daūchadus ūaundarus un ūweūchtauteeūchus. Noūodito eebahja maiūā, aiūūehja galu un atūahja walā tikai galwu, pehž kam to nogahja ūchauūchaligā dūikumā. Starp muhreem eūoūhā laukumā teeūaja tos, kas bij noūoditi ar galwas no-zirūhanu, ūpihdūinaschanu u. t. t.

ūati medrese ir milūiga ūūetrūuhraina ehka ar keegelu ūeenam, kuras no ahrpufes wiūgaram iūtehlotas ar daūchadeem ūihmejuemeem un iūgreūumeem. Geūūchpušē atrodas keegeku melwes, kuras atgahdina teatra telpas, tadehū ka wiūapūahrt ir loūchas, kūrās wed ūewiūchas durwis. ūij ūhām durwim atrodas ūkolotaju un ūkolenu iūtabinas, kūrās war eekluht zaur daūchadeem koridoreem. Medreses jumts ir lihdsjens, nollahts ar keegekeem. Katra no ūcho triju ehku ūeenam ir 175 pehdas plata. Medrese ūawā dūchumā pahrspehj wiūas Samarkandas ehkas. Ir gan wehl zitas ūenlaiku buhwes, eewehrojamas ar ūawu augūtumu, kā par peem. ūibichana moūheja, kur eūot paglabata Tamerlana ūewa, bet laika ūobs jau ir ūtipri ūagrauūis ūcho moūheju. ūuūulmani ūewiūchā zeenā tur ūimura moūheju. Pehdejo, kā ari wiūas zitas eewehrojamās ūen-laiku ehkas, ušbuhweja ūimurs (Tamerlans). ūateizotees ūawam prahtam un energijai wiūū emira ūufana laiūā ūaūneedja augūtas ūūinas walūis deeneūtā un pehž ūufana nahwes 1370. gadā palika par emiru. ūats Tamerlans, wina ūkolotaji un daūchi gimenes lozekli ir paglabati ūchā moūhejā un wiku peeminekli atrodas aiū greūnas marmora ūehtas. Sem moūhejas atrodas pagrābam lihdsiga ruhme, kūrā glabajas mineto ūahrki ar uš wineem peestiprinatām marmora tahūelitem, kūrās eegreesti daūchi panti iū korana. ūhim pagrābam ir keegelu ūeenas un tahda pat grihda. Wiku apgāiūmo pahra tauku ūwezes leelōs koka luūturōs. Daūchi nelaiūa peeminekli ir no marmora, bet Tamerlana peemineklis paūtahw no diweem

nefrita gabaleem. Stahsta, ka agraf wińsch pastahwejis no weena pascha gabala, bet tizis řabausits, řab řagli to reif gribejuschi nosagt, bet isbaiditi nometuschi semė. řagli Tamerlana peeminekli wairaf reifschu eenefuschi gan Persija, gan Kinā, bet řatru reif tas dabuts atpařaf. Wirs breeřmigā řara wadona řapa pazelas gara řahrts ar řirga asti galā. Mořhejai ir řrusta weidigs issřats. Stuhřrōs pazelas tahdi paschi torni, řa medřefei. Weens no wineem ir jau puřē řagruwis. Mořhejas ahrejas gresnums jau řen ir řawu laifu pahřřihwojis un řahř pamasam isniřt. řeřřpuřē libo řraukli un řiti putni un ruhpigee řirneklī issřeeř řawus tihřlus wiřōs řaktōs. řamarřandā, řuru tur par Asijas un muřulmanu řchuhpuli, ir daubř tahdu řwehtnizu. Wehl japeemin weena no eewehřojamařam mořhejam — řhai-Sinda. řhi mořheja peřř řartu teifam usbuhweta uř řwehtā řhai-Sinda řapa, řurř řenlaifōs te usřurejees un řahda řara laikā dřihws eegahjis semė. Muřulmani tiz, řa řhai-Sinds wehl tagad řatru peektdeenu isnahřot ij řemes pa řaurumu, wirs řura atrodas ařmins. řhai deenā wińsch apřtaigajot wiřu pilřeřtu, tomehr neweens neteizas wina redřejis, isřemot weenu řartu, ar řuru řhai-Sinds eřot řatizees un řunajis, bet aiřleedřis řahřtit ziteem par řewi. řarts tomehr neisřurejis un issřahřtijis řawu peedřihwojumu, bet tai paschā nařti wińsch ar wiřu ġimeni palifuschi mehmi. řapat wiř wina peřřnařjeji tagad eřot mehmi. řahdu řwehto un par wineem dařřado nostahřtu muřulmaneem ir řoti daubř un beeřchi ween řastopamas garas řahrts ar galā peeřeeteem řiřta weidigeem materijas gabaleem, řuri norahda, řa řhe ir řahda řwehtā řaps, řam řaram eedams řarts nobrauřa ar rořam ġihmi un bahřřdu, isřahřidams ar to řawu řeenibu un ġodbijibu.

řahra werřtis aiř řartu pilřeřtas, uř řeemeleem, redřamas řahdas drupu atleeřas. řhe atrodamas alas un apakřřřemes welwes, par řurām řarp eedřimteem walda mahřtizigas bailes. Wini tiz, řa te nelabee ġari řargajot řahdas leelas mantas, řuras aprajis řlawens řara wadonis Afřosiabs. řet dařřhi, řas tahdeem nostahřteem netiz, nodarbojotees řalařidami drupās dahřřařmenus, pat dimantus un ar řoti teizamař řemem.

řartu pilřeřtas nemař newar řauřt par pilřeřtu. ře ir nebruřetas eełas beř trořuareem, beř eelu lukturēem, řuri nařts laikā dotu řaut wiswahřařo ġaiřmu. řelas ir beř řahda plana un řa řtrautinsch lozidamař wijas pa řartu buřdam. ře řaetetas wairaf eelinas řopā, te winas atřal isschřiras un beigās, ġahřejam par leelu břiřnumu, pawisam pasuhđ.

Neapradusçham zilwekam weegli apmalbitees fçahdâ labirintâ. Celas ir tik fçaurinas, ka dasçhâ weetà war ar weenjuhgu ijbraukt, bet i-fçkirtees diweem brauzejeem nefahdi naw domajams. Tomehr eedsih-wotaji fçhe nefajuhf nefahda truhkuma: ekipasçu wini nepasihst, bet jahj uf ehsekeem, pa diweem un trim zilwekeem uf weena lopa. Ja japahrwed lahðas fmagas leetas, ari to isðara uf ehseta waj kameeta muguras.

Mahjas weena no otras neatðalas, bet weltas weenâ pasçhâ garâ rindâ, faweenotas ar befgaligu mahlu feenu. Seenâ ir majas durwis, kuras wed pagalmâ; pehdejais weenumehr ðalas ðiwâs ðalâs: pirmâ ir eerihkota ruhme preefçh firgeem un baribas nolifçhanas. Schai pasçhâ ðalâ ir ari istaba preefçh wihreesçu fahrtas weesu fanemfçhanas. Otrâ, drufku tihrafâ ðalâ ir flehtis un tahða pati istaba, kâ pirmâ. Schajâ istabâ ir fainneeku ðsihwolkis, fur ari peenem weesçnas — feeweetes, pee kam wiseem wihreescheem jaiseet otrâ istabâ. Swescheem wihreescheem eeeja fçhajâ ðalâ ir uf wiseem laikeem aisleegta. Kaut gan feeweetes eet weesðs pee pasihstamâm, tomehr tas noteet loti reti, jo ijeesçhana is mahjas teef tureta par nepeeklahjigu. Jaunâm feeweetem ir pawisam aisleegts eet fweesçhâ mahjâ, ja weenigi tikai pee faween wezakeem un tomehr wiçai aprobesçotas reiçes. Wiças istabas ir weenada leeluma: 4 arfçinas platas un 8 arfçinas garas, bej logeem un ar ðiwâm durwin.

Bagatu fartu ðsihwolki ir isfisti ar tapetem, uf kuraâm ussihmeti ðasçhadi fantasifçi toki un pukes. Grihðas nollahj ar needru pihteni, wirs kuras isflahj tepikus. Weenâ no istabas fakteem ir eedobums, kura feemas laikâ eeber ogliçs istabas fahilðifçhanai, jo frahfçnu fçhe naw. Wirs eedobuma fiahw neleels ar ðeki apflahts galðinifçh. Istabas eedsih-wotaji aukstâ laikâ fçhifçh ap galðinu un apfedsas ar ðeku galeem, sem kureem no fwehlofçham oglem fakrahjas filtums. Wasarâ kâ seemâ istabas durwis fiahw atwehrtas. Seemâ ap galðinu ari guf. Istabas, tapat kâ wiças fartu ehfas, ir buhwetas no mahleem, fajaukteem ar fal-meem un fmalkeem fçagareem. Junti ir lihðjeni, nollahhti ar dubleem. Weens juments faweenojas ar otu, tà ka pa junteem ween war nostaiगत wefelu pilsehtas ðalu. Seeweetes un behrni beesçhi pastaigajas pa fçheem junteem, bet wihreescheem tas ir stingri aisleegts, lai neeraudfitu fweesçhâ pagalmâ feeweetes ar atflahtu feju.

Sarts reti kad atrodams mahjâ. Winfçh ijeet tirgotees, strahðat, waj weentahfçhi bej fahða mehrka flejot pa bajara lauku. Sawu deenas gaitu farts eesahf pulksten peezðs. Peezehlees winfçh ðodas uf mofçjeju.

Bahrnähzis mahjà, farts kopà ar fawu gimeni dser tehju un ehb plahzenus. Bes tam, raugotees uf gada laiku, teef leetoti fwaigi augli jeb kaltetas wihnogas. Seemà tehju dser newis no patwahreem, bet wahra katlinos ar fahli un peenu. Jidsehrufchi tehju, farti apehd ari beesumus, kuras atsiht par gahrđumu. Behz tehjas fatris bodas pee fawa darba. Ap pulksten 12 dser atkal tehju, ehb plahzenus un augtus. Te japeemin, ka farti maifes nemas neleeto, bet zep no fweefchu milteem plahnus, apatus plahzenisχus. Wispahrigi farti ehb loti mas un sliktu baribu. Man gabijàs redset, kà kahds strahđneefu pulzinsχ notureja pusdeenu. Nofehđufchees ap uhdens strautu, tee ehda tos pašχus peeminetos plahzenus un smeħla no strautina faujàs uhdeni, streħbdami to kà aifbaru. Weenigais labafais fartu ehdeens ir pilawa. To pagatawo no riħsa, kuru papreefχ iħmeefχe un tad zep auna taukòs, peeleeƔot gaƔu, burƔanus, piparus un masas odbinas, kuras fauz par karafotu. Schis ehdeens ir teefχam gahrđs. Behz pusdeenas dser atkal tehju un wafarinu neehđufchi leefas gulet.

Sarti miħl apgehrbtees loti raibi; galwà teem dasχabas krahšas ar siħdu iħχuhƔtas mizites, wirs kurađ ustin iħχalmas, ari dasχdasχadàs krahšàs. Wispatihkamafàs ir fneega baltàs iħχalmas. Sahbaku soles paštahw no miħšta woiloka, tà ka sahbaƔus war nehšat tifaı galošχàs, kurađ ir loti augsti papeħšchi. Geejot moščeıà, fwefχà mahjà jeb wispahrigi dsiħwoƔli, galošχas teef atštahtas preefχnamà. Geeet dsiħwoƔli tanı pašχà apawà, kurađ staigats pa femi, teef turets par greħfu. Wirs kreħla teef uģeħrbti gari χalati pa diweem un pat trim usreis. Meħteki neteef aıfahšeti, bet weenfahrfchi widuži apseeti ar dreħbes gabalu, weenumehr septinas arfχinas garu. Šchi pati josta farteem iħpilda ari kabatas weetu. Te teef paglabata nauda, tabaƔas dose u. z. Bagatafee un lepnafee farti geħrbjas plataš siħda jostàs, apkaltàs ar fiđraba gaba-leem; χalatus pa leelakai dalai fχuj iħ gaisχšila tuhƔa, bet miswairaf no raıba siħda. Seeweefchu apgeħrbs ir masaƔ raıbs. Mahjà feeweetes nehšà garus baltus kreħlus un tahđas pat platas biħses. Matus řapin wairaf garàs biħes, kuras noƔaras gan uf paƔaufχa, gan řahneem. Ĥalatu weetà feeweetes nehšà maıřam liħđřigu uswalku, kurefχ apředj ari galwu un atřahj wałà tifaı giħmi, kuru tomeħr aıřkrahj ar no ařtreem piħtu aıřřegu. Liħđj đesmitam gadam meıtenes řaıgà ar waleju giħmi. Seeweetes krahřo řew usazis, azu plakřtinus un řobus, pahřweřdamas řriħpu no weeneem đenineem liħđj otreem, pee řam nemas negreefχ weřribu uf to, waj krahřotàs usazis řakriħt ar đabıgàđ waj ne. Šχahđa

krahsofchanàs padara fartu seeweetes loti neglihtas. Roku un kahju nagri ari teef nofrahfoti farkanâ krahfâ.

Abu fahrtu farti fmehtè kaljann; zitadas tabakas fmehtefchanas wihfes tee nepasihft. Daschi mihl fuhkat melno waj falo tabaku. Bef tam mutè tur kahdu dseltanu fwefi, furam naw garschas nefi fmarfchas. Behrneem matus nodfen ar bahrfdas nafî, tifai meitenem atfahj fchfipfnas uf denineem un pakaufcha, furas fapin wairaf mafâs bijès.

Semi un behrnus farti apfar ar amuleteem, furi pastahw no garas, fchauras papira lofines, farulletas neleelâ rullî un noglabatas ahdas waj metala futlari, furu nehfa pee drehbem peestiprinatu. Papyrus pagatawo imami, fartu mahzitaji, un pahrdod par 1—2 rubleem. Amuletu nofihme ir daschada: pret meega truhfumu, fauneem gareem, laupitajeem u. t. t.

Sawus behrnus farti apgraisa un fchai deenâ fwîn leelus fwehtfus: kauj aunu, wahra daschus pudus pilawa un fafauz weefus. Sewifchki leeli fwehtki farteem ir kahfas. Wini fahf prezetees no 15. gada. Bruhtgana mahte un radneezes ifrauga bruhti. Behz tam jaunâ pahra wezafi lihgst par kalimu, t. i. fewisfchu mafju par feewu. Kalims fahfas no 50 rubleem un fweedsas lihds wairaf tuhftoscheem, raugotees uf prezineeka mantas fahwofli. Behz lihguma noslehgschanas pufo no kalima teef tuhlin famafjata un noteifta kahju deena, furai tuwojotees bruhtgana tehws pirk fchetrus aunus, weenu gowi un kafu. Diwas deenas pirms kahjam gowi, kafu un diwas aunus nofuhta uf bruhtes mahju, tapat ari malku, rihfu un burkanus preefsch pilawa pagatawofchanas, un tepikus un defus weefseem preefsch fehdefchanas. Mahfamàs deenas wafarâ bruhtgans ar faweem radineefseem dodas pehz lihgawas. Pehdejâs mahjâ to pameelo ar blodu pilawa uf iffatreem trim zilwefeem. Mtaizinatais imams lafa laulibas zeremonijai noteiftos gabalus, bet bruhte lihds fchim pafcham brihfcham gihmja neatfeds. Bruhtganam dahwina chalatu, jahbakus un wefchu, fo winfch tuhlin apgehrbj. Behz pahra stundam wifî dodas uf bruhtgana mahju. Bruhte jahj jahfchus, fopâ ar famu brahli, waj ja wina naw, ar zitu tuwafu radineefku. Pa preefschu eet fehni ar degofchâm lahjam. Nonahkfufcheem bruhtgana mahjâ, pehdejâ tehws fanem jauno feewu. Pagalma widû ufkur uguns fahrtu, ap furu wed uf firga fehdofocho feewu, pehz kam ta ar zitâm seeweetem dodas pagalmâ. Sche jauno faimneezi nowed jau preefschlaimus jaunajam pahrim fagatawotâ iftabâ, fura ifgrefnota ar daschadeem raibeem materijas gabaleem, defeem un mahjas traufseem. Schai pafchâ iftabâ lihds ar jauno pahri nafki

pawada ari zitas feeweetes, tifai jaunee gul aij sihda aiskara. Wihreeschi waj nu iſkhiſt pa mahjam, waj gul turpat weefu iſtabâ. Schinis deenâs zita nefa neleeto, kâ ſchidru rihsu putru un tehju. Nahkamâs deenas rihtâ ſahf ſagatawotees uſ weefu ſanemiſchanu, kauj weenu no atlikuſcheem auneem, atnef iſ moſchejas leelu katlu, kurâ ſewiſchki ſpezialiſti pagatawo pilawu no 12 un wairaf pudeem rihsa. Pa nakti palikuſchee weefi palihdſ tihrit burkanus, kurinat uguni u. t. t. Weigâs, ap pulkſten 12 pilaws gataws. Sahf eerastees weefi un to ſtarpâ ne tifai paſiſtamee, bet ari gluſchi ſweſchi zilweki no kaimineem un moſchejas apmekletajeem. Preeſch katreem 3 zilwekeem ir ſewiſchks trauks pilawa un gabals plahzena, kuruſ ſanehmufchi weefi noſehſtas waj nu turpat uſ grihdas, waj iſeet ahrâ uſ eelas, apehd pilawu un aiſeet, panemdami lihds katris ſawu plahzeni. Tâ tas turpinajas beſ miteſchanâs: weeni nahf, otri aiſeet. Pilawu, kâ ari zitus ehdeenus ehd beſ karotes, taiſni ar rokam. Preeſch ſchidreem ehdeeneem ir ſewiſchks, karotei lihdsigs daiks, kuſch ari teef leetots kopigi — weens eeſtrebj ſawu reiſi un dod pehz kahrtaſ tahlaſ. Saimneeka peenahkums weefibâs ir ſchahds: wiſch wiſu laiku ſtahw pee wahrteem un kad katris garam gabjejs weefis peeleef roku pee kruhtim un galwu palozidams ſweizina, ſaimneeks atbild ar tahdu paſchu ſweizeenu. Imams weena plahzena weetâ dabu diwus, bet goda weefi wehl beſ tam pa ſaujai gahrdumu. Wiſzeenijamaſeem weefseem dod kaſtiti ar 1—2 mahzinam zukura, waj ari pahra neleelas zukura galwas. See-weetes teef pazeenatas otrâ pagalmâ. Pa ſwehtku laiku ſpehlè muſika — bungas un loti ſpeedſoſcha taure, kura kauz weenâ un tai paſchâ toni. Muſikantus pawada batſchi, t. i. ſehni, kuri uſjautrina ſtatitajus deedami un kuhlenus meſdami. Pehz kahdam trim ſtundam leelais pilawa wahrijeens ir apehſts un ja wehl eerodas kahds nokawejees weefis, tas tuhlin aiſeet, redſedams iſtuſchotos traukus.

Dimas deenas pehz aprakſtitâs balles tahda pati atkahrtojas bruhtes wezaku mahjâ, uſ kuru balles preeſchwakarâ noſuhta pehdejo atlikuſcho aunu. Weefi ſanahf ſwehtku apgehrbôs, bet ſaimneeks un mahjas laudis paleef iſdeeniſchfajôs. No bruhtes tehwa jaunais wihrs un radeneeki dabu chalatu. Ar to ari kahſas beidsas. Diſhwe ſahf ritet pa iſdeeniſchfâm ſleedem. Jaunâ ſeewa uſ weenu mehneſi teef atſwabinata no wiſeem darbeem un wahrda pilnâ ſinâ nefa nedara. Pirmâs trihs deenâs wina ſtahw pee ſawas iſtabas durwim ar aiſklahtu giymi un ſeſchu mehneſchu laikâ wihrs nedrihſt winaſi ſiſt. Kaut gan ſarteem, kâ muſulmaneem, liſums atkauj turet wairaf ſeewu, tomehr leelakâ data

prez tikai weenu. Daudsfeewiba pee farteem naw eeradumâ. Dauds beeschaf starp fartu laulateem draugeem noteef ischkirshanas. No wihra pufes ir deesgan feewai pateikt: aida talakum, t. i. aisej no manis un schkirshanas ir isdarita.

Swehtku farteem ir maj: Jaungads, Urasa un Kurbans. Urasanam feko 30 deenu gawenis, kursch ir loti sawads. Zauru deenu farts nefa nedj ehd, nedj dser, bet tiklihdj noeet faule, ta fahf plihtet un ehst wehl wairaf ka parastâ laikâ. Wakarâ pachdis, winsch peezetas nakti, pulksten diwos, ehd atkal un pehz tam leefas no jauna gulet. Wisu gawenu laiku farts zenschas deenu pawadit guledams, bet nakti ehjdams. Ka jau teizu, gaweni ehd wairaf nekâ parastâ laikâ, pee kam leelâ mehrâ leeto daschadus faldumus un gahrdumus. Wiswairaf zeeni nischallu, furu pagatawo no olas baltuma, fakulta ar zukuru, waj wihnogu medu. Paschâ Urasa swehtku deenâ farti dodas us Ramasgu. Schi ir leela keegelu ehla, kurlâ parkâ. Pehz deewkalposchanas parkâ noteef daschada usjautrinashanas austrumneeku garschâ: tehjas dsershana, gahrdumu leetoshana, schuhposchanas un musika. Seeweetes us Ramasgu neeet, bet usjautrinajas mahjâ. Ramasga teef apmekleia tikai weenreis gadâ, peeminetôs swehtkôs. Pahrejo laiku ap winu klejo tikai brihwee kameeki un sehni kahpelè pa kokeem.

Kurbanu swehti 3 deenas par peeminu tam, ka Abrams upurejis sawu dehlu Isaku. Turigakee farti kauj aunu, gatawo pilawu un eeluhdj weefus. Tiklihdj kahdi swehtki jeb balle, fartu weenigâ usjautrinashanas ir winu meschonigâ musika, weenigais meelasts — pilaws.

Samarlandâ bes Kreewijas naudas leeto ari Bucharas naudu — tschokus, tangas un tillus. Tschoks ir gluda kapara ripina, $\frac{1}{4}$ kap. wehrtibâ, tanga — sudraba gabals, muhsu 10 kap. leelumâ, bet beesaks un teef wehrtets us 16 kapeikam. Bes sudraba ir ari ta fauktâ „melnâ tanga“, 6 kap. wehrtibâ. Tilla ir selta gabals, 40 tangu wehrtibâ. Sartu pilsehtâ kaut ko pehrkot, wisadâ sinâ jaegahdâ Bucharas nauda, jo ar Kreewijas naudu te galâ netiksi. Bet isdot kreewu naudu kischlakôs naw nemaj domajams: tur winas neweens nepasihst un nenem preti.

Sawu teefu un taisnibu farti meklè pee kasijeem, t. i. tautas teefnescheem, kuri teef ijwehleti no eedsimteem. Kasiji isspreesch fartu strihdu leetas, kuras wehrtibas sinâ peekriht winu pahrsinai. Pahrsuhdsibu par kasiju spreedumu war eefneegt fajasâ, t. i. tautas teefneschu fapulzè. Ja ween maj eefpehjams, farts zenschas teefatees labaf pee kreewu teefam, tadeht ka starp kasijeem wisai reti fastop goda firdi. Kasiji sawas leetas

išteesâ us musulmanu šhariata pamata. Birms Turkestanas eefarofchanas, nošpeests no šawas waldebas bahргеem lifumeem, šarts pat us eelas nedrihšteja balši runat, bet tagad šastopami wesele wesumi peedsehruschu šartu, kuri blaui šawas meschonigâs dšeesmas un šazel katrâ žilwekâ reebjumu.

Šarts jau ir pilnigi eepafinees ar Europas kulturu, bet wišč to ir šapratis pež šaweem eestateem un isleeto pawišam žitadâ nošihmê. Živilizazijas mehrkis pež šarta domam naw wis pareišafa dšihwes eefahrtošhana un wispahribas labums, bet materialee eenahkumi. Šarts manas tikai us to, ka weiklaš isdabut iš Maštaswas prezes us parada, pež tam isflubinat sewi par maštat nespehjiġu, nodarbotees ar augtoščhanu u. t. t.

Šarts ir weiklis liščkis un melis. Pahrdodams šawu preži, wišč wišadi žentisees kaut ko nošrahpt, noraut leeku šapeiku u. t. t. Pež wiņu eestateem tas naw nekahds grehks. Tapat kâ Kaukazijas kalneescheem šlawâ wisnebehdigakee rihkles rahweji, tâ šarteem weiklatee krahpneeki un rebineeki.

Lihdi žela mehrkim atlika wairs tikai daščas šintas werstu. Wehl dašči jauni Turkestanas šepju škati, wehl daščas šanzijas un tad — Taščkenta. Oktobris jau bij eefahzees; wesele mehneš biju pawadijis us žela, attahlinadamees ar katru deenu tahlak un tahlak no dšimtenes. Tagad nu reis biju žela galâ un raudšijos jautajošchi us šawas nahkamâs dšihwes darba lauku, it kâ gribedams isdibinat, waj te atradiščhu laimi, waj te apmeerinaščhu šawas dšihšanâs?

Ši wagona iškahpis masu brihdi apluhkoju tahlos Ģindi-kušča ar šneegu aplahtos kalnus aij Afganistanas robesčas, plaščo, ištaltušcho štepi un tad šahku špert pirmos šokus pa plato Taščkentas eelu...

P. Behrsina

grahmatu pahrdotawa,

Rigā:

Suworowa eelā Nr. 22 un Tehrbatas eelā Nr. 14.
Tufumā, Veelā eelā Nr. 9.

Manā apgahdibā ijnahkuschās waj komiſijā nodotās grahmatas:

Abraams Linkols. Behrgu atſwabinatajs. Ar wairakfrahſigu Linkolna bildi	20	kap.
Ahbeze (maſa), ar drukateem un rakſtiteem burteem. No P. Behrsina	10	"
Alga pehž nopelna, Kalnina luga, ...	40	"
Alkohola albums	10	"
Anſīts un Grectina. Paſaka ar bildem	40	"
Aplehgeretas dſirnawas. Emila Solā ſtahſis.	12	"
Auſtrums no 1885.—1891. g. à	100	"
Auſtrums 1892.—1898. g. à	300	"
Auſtruma turpinajums par ſemkopibu	80	"
Baſtahjeete, Auerbacha ſtahſis	80	"
Betina un Toms. Stahts no G. Nieriza ar bilſchu wahku. Tulkojis P. Pahwils	25	"
Benjamina Franklina padomi, tagad	5	"
Bilſchu ahbeze	10	"
Bites un wīnu dſihwe. Sarakſtijis A. Butlerows. Tulkojis J. Olte	80	"
Biſchkopiba. No Klehtneeku Jūdula. Ar 26 bildem, broſcheta	40	"
Brasīlija. Etno-geografiskās ſinas par Brasīliju. Sarakſtijis P. Sahlits	40	"
Daba tā araja ſkolotaja. Klehtneeku Jūdula	40	"
Dahrgas Deewa apſoliſchanas preekſch wiſām gada deenam. Spurgeona	100	"
Daſchi jautajumi par latweeſchu walodu, Mühlenbacha	15	"
Dimanta ſemē. Stahts ar bildem puſchkots, broſchets	20	"
Dſejoki. Sažerejis Aug. Kaſchofs	20	"
Dſeedaſchanas ſwehtku (wiſpahrejo) bilde	40	"
Dſeesmas ſkolam, trihſbalkiģas. No Zimmermanna, tagad	30	"
Dſihwes zihniņſch. Originalſtahts no Meſchſargu Ernſta	75	"